

**UCHWAŁA NR XIX/180/20
RADY MIEJSKIEJ W ŁOBŻENICY**

z dnia 29 czerwca 2020 r.

w sprawie przyjęcia gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2020-2023

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282 z późn. zm.) po uzyskaniu opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2020-2023”, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Łobżenicy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY**

Antoni Kapeja

Załącznik do Uchwały nr XIX/180/20
Rady Miejskiej w Łobżenicy
Z dnia 29 czerwca 2020 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ŁOBŻENICA

NA LATA 2020-2023

1. Wstęp	1
2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	2
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	3
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	8
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	8
4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	9
4.2.1 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+	9
4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego	11
4.2.3 Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020	12
4.2.4 Strategia Rozwoju Powiatu Pilskiego 2015-2025	13
4.2.5 Inne dokumenty wykonane na poziomie województwa i powiatu	14
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	14
5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy	14
5.1.1 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łobżenica	14
5.1.2 Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Łobżenica	15
5.1.3 Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Łobżenica	16
5.1.4 Miejskowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w Gródku Krajeńskim – Wieś Dźwierszno Małe	18
5.1.5 Formy ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego	18
5.1.6 Strategia Rozwoju Gminy Łobżenica na lata 2015-2025	21
6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu Gminy Łobżenica	22
6.1 Charakterystyka Gminy Łobżenica – krajobraz naturalny i kulturowy	22

6.1.1	Zarys historyczny Gminy i miasta Łobżenica	23
6.1.2	Układ urbanistyczny	27
6.1.3	Zabytki nieruchome	28
6.1.4	Zabytki ruchome	29
6.1.5	Zabytki archeologiczne	31
6.1.6	Zabytkowe cmentarze	34
6.1.7	Dziedzictwo niematerialne	35
6.1.8	Formy ochrony przyrody	37
6.2	Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	38
6.3	Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków	42
6.4	Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla Gminy	53
7.	Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy. Analiza szans i zagrożeń.	57
8.	Założenia programowe	62
9.	Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	65
10.	Zasady oceny realizacji Programu Opieki nad Zabytkami	66
11.	Źródła finansowania zadań opieki nad zabytkami	66
12.	Wydatki Gminy Łobżenica związane z ochroną zabytków	69
13.	Bibliografia	71

1. Wstęp

Przedmiotem niniejszego Programu Opieki nad Zabytkami jest wypracowanie skutecznych metod służących inicjowaniu, wspieraniu i koordynowaniu prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego na terenie Gminy Łobżenica.

Niniejszy dokument przedstawia przede wszystkim charakterystykę zasobów i dziedzictwa kulturowego Gminy oraz wyznacza cele – kierunki działań i zadania na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami na lata przyszłe. Charakterystyka zasobów została oparta na określeniu zasobów kulturowych gminy oraz ich znaczenia i wartości w kontekście przestrzennym, historycznym, kulturowym. Zarysowano ponadto uwarunkowania dotyczące finansowania działań ochronnych środowiska kulturowego oraz działań edukacyjnych i wychowawczych wobec lokalnej społeczności

Spodziewanym efektem realizacji celów i zadań zawartych w Programie będzie:

- poprawa stanu środowiska kulturowego gminy,
- zwiększona dbałość lub odnowa obiektów zabytkowych z rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków,
- wzrost estetyki przestrzeni poszczególnych miejscowości,
- uwrażliwienie mieszkańców i inwestorów na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną środowiska kulturowego,
- nadanie obiektom zabytkowym nowych funkcji,
- poprawa warunków zamieszkania, prowadzenia działalności, życia społecznego, kulturalnego, etc.
- wzmocnienie identyfikacji mieszkańców z Gminą.

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2020-2023 jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie.

Wskazane w tym dokumencie kierunki działania zgodne są z dokumentami na poziomie kraju, województwa, powiatu i gminy oraz odpowiadają ustawowym regulacjom z dziedziny ochrony zabytków w Polsce.

2. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Zakres Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2020-2023 określa Ustawa z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 roku, poz. 282).

Artykuł 87 powyższej Ustawy określa główne cele Programu:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:

1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;

2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;

4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Ochrona i opieka nad zabytkami w Polsce jest regulowana wieloma aktami prawnymi, które uwzględnia się przy opracowywaniu Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami.

Zabytki zostały objęte ochroną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela. W myśl Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

- *Art. 5:* Rzeczypospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.
- *Art. 6:* 1. Rzeczypospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.
2. Rzeczypospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Głównym aktem prawnym regulującym zasady ochrony i opieki nad zabytkami jest Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2020 roku, poz. 282.). Niniejsza ustawa przede wszystkim określa podmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, jak również narzuca na organy administracji publicznej poszczególne obowiązki.

W Ustawie przyjęto następujące definicje:

1. **zabytek** – nieruchomość lub rzecz ruchoma, lub część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną i naukową;
2. **zabytek nieruchomy** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
3. **zabytek ruchomy** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
4. **zabytek archeologiczny** – zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka,

złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

5. **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucje kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
6. **prace konserwatorskie** – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz udokumentowanie tych działań;
7. **prace restauratorskie** – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
8. **roboty budowlane** – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub otoczeniu zabytku;
9. **badania konserwatorskie** – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
10. **badania architektoniczne** – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
11. **badania archeologiczne** – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
12. **historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny** – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznym, podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
13. **historyczny zespół budowlany** – powiązana przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
14. **krajobraz kulturowy** – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

15. **otoczenie** – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.
- *Art. 4:* Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
    1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
    2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
    3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
    4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
    5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
    6. uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.
  - *Art. 6:* Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:
    1. zabytki nieruchome będące, w szczególności:
      - a) krajobrazami kulturowymi,
      - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
      - c) dziełami architektury i budownictwa,
      - d) dziełami budownictwa obronnego,
      - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
      - f) cmentarzami,
      - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
      - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
    2. zabytki ruchome będące, w szczególności:
      - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
      - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,

- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, oznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2019 r., poz. 1479)
- f) instrumentami muzycznymi,
- g) wytworami sztuki ludowej i rękodziełami oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3. zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- b) cmentarzyskami,
- c) kurhanami,
- d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej;

Art. 6, ust. 2 stwierdza, że ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

- *Art. 18:* Zakładające obowiązek uwzględnienia ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w strategii rozwoju gmin, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Poza tym dokumentami uwzględniającymi ochronę zabytków powinny być decyzje o warunkach zabudowy, decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej.
- *Art. 19:* W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę:
  1. zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia;
  2. innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków;

3. parków kulturowych;

- *Art. 20:* Studium i plany miejscowe wymagają odpowiedniego zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.
- *Art. 21:* Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy.
- *Art. 22:* ust. 4 Burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

ust. 5 w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
  - inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
  - inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.
- *Art. 81:*
    - q trybie określonym odrębnymi przepisami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.
    - dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków.
  - *Art. 87:* stanowi, że:
    - burmistrz sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
    - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
    - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
    - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami burmistrz sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy.

Ustawowym zadaniem samorządów gminnych jest podejmowanie działań w zakresie szeroko pojętej kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Obowiązki Gminy w tym zakresie

określone są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 roku, poz. 506 z późniejszymi zmianami). W myśl ustawy:

- *Art. 7, ust. 1 pkt 9*
 „Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy.
 W szczególności zadania własne obejmują sprawy:
 9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz **ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.**”

Do ważnych ustaw regulujących ochronę i opiekę nad dziedzictwem kulturowym zalicza się:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 roku, poz. 1945).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 roku, poz. 1186).
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 roku, poz. 1396)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2020 roku, poz. 55).
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 roku, poz. 65).
- Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 roku, poz. 1983).
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019 roku, poz. 688).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica jest zgodny z założeniami polityki państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Dokumenty, do których się odwołuje połączono na trzech poziomach: ogólnokrajowym, regionalnym (wojewódzkim) oraz lokalnym. Są to różnego rodzaju strategie, studia i programy, które dotyczą problematyki ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulturowego. Program zbieżny jest ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami.

Cele te wymienione są w następujących dokumentach:

- 1) Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022. Jego głównym celem jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami, który w okresie 4 lat realizowany będzie we współpracy z państwowymi instytucjami kultury i organami administracji publicznej poprzez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:
  - Cel szczegółowy 1: „Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego”, podzielony na kierunki działania: 1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym; 2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;
  - Cel szczegółowy 2: „Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami”, podzielony na kierunki działania: 1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami; 2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;
  - Cel szczegółowy 3: „Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa”, podzielony na kierunki działania: 1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa i jego wartości; 2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.
- 2) Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 wraz z Uzupełnieniem na lata 2004-2020 z 2005 roku. Jej podstawowymi założeniami są: wzrost efektywności zarządzania kulturą, wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej w zakresie upowszechniania kultury, zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju kultury, wzrost uczestnictwa i wyrównanie szans w dostępie do szkolnictwa artystycznego, dobór usług kultury, poprawa warunków działalności artystycznej, efektywna promocja twórczości, zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, zmniejszenie luki cywilizacyjnej poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury kultury.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

4.2.1 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+

Dokument ten został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr V/70/19 z dnia 25 marca 2019 roku. Plan określa najistotniejsze uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego województwa, model rozwoju przestrzennego, politykę

przestrzenną i rozmieszczenie inwestycji ceku publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, obejmujące wszystkie zagadnienia istotne dla planowania przestrzennego. Jego podstawowym celem jest stworzenie podstaw dla zachowania i przywracania ładu przestrzennego oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju Wielkopolski. W Planie uwzględnione są zagadnienia systemu obszarów ochronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

W planie niezmiernie ważne znaczenie zyskało wprowadzenie określenia tzw. „ładu przestrzennego” nawiązujące do przestrzegania wytycznych konserwatorskich w zakresie ochrony obiektów zabytkowych oraz zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych, ochrony krajobrazu itd.

Podstawowymi zasadami zagospodarowania przestrzennego na obszarze województwa wielkopolskiego stało się m.in.:

- tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego,
- zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

Do najważniejszych kierunków działań wyznaczonych w Planie zagospodarowania województwa wielkopolskiego należą:

- zwiększenie nakładów na ochronę dziedzictwa kulturowego, zarówno w budżecie państwa, jak i w budżetach samorządowych,
- wpisanie do rejestru zabytków wszystkich zachowanych założeń i układów urbanistycznych,
- promocja szlaków kulturowych, parków kulturowych, pomników historii, a także obiektów wpisanych na listy dziedzictwa europejskiego,
- poprawienie infrastruktury turystycznej województwa wielkopolskiego.

Gmina Łobżenica w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego ujęta jest kilka razy, jako: 1) obszar o zachowanych cechach krajobrazu ukształtowanego przez zasady polityczne, prawne i obyczajowe obowiązujące w różnych okresach historycznych i kształtujące przestrzeń miast, 2) obszar miast najatrakcyjniejszy krajobrazowo, obejmujący historyczne układy przestrzenne w połączeniu z topografią terenu

oraz 3) obszar o wysokich wartościach kulturowych i krajobrazowych związanych z kształtowaniem się przestrzeni miast i ich otoczenia.

4.2.2 Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego została opracowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a następnie przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 19 grudnia 2005 r. Dokument stanowiący aktualizację do Wojewódzkiej Strategii Rozwoju, został przyjęty 17 grudnia 2012 roku.

Strategia jest podstawą do sporządzenia wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego, jak również poszczególnych planów zagospodarowania dla miejscowości wchodzących w granice Województwa Wielkopolskiego. Dokument ten określa cele i kierunki rozwoju województwa. Zaznacza między innymi, iż Wielkopolska posiada bogate dziedzictwo kulturowe, materialne i niematerialne, jak również, że tożsamość kulturowa jest ważnym czynnikiem budującym więzi społeczne oraz kształtuje ona konkurencyjność regionu.

Problematyka ochrony zabytków została zawarta w jednym z celów operacyjnych „Ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego”.

Cel operacyjny będzie realizowany przez następujące kierunki i działania:

- promocja kultury regionalnej,
- poprawa warunków dla utrwalania tożsamości oraz upowszechniania dorobku kultury lokalnej i regionalnej,
- ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz historycznego regionu,
- rozwój cyfrowego systemu zarządzania dobrami kultury,
- wsparcie rozwoju kultury jako jednego z kreatywnych sektorów gospodarki regionu i rozwój przedsiębiorczości w tej dziedzinie,
- wzmocnienie pluralizmu kulturowego jako rozwojowej przeciwwagi dla dziedzictwa kulturowego regionu, odpowiedzialnego za stałe elementy kultury,
- stymulacja przepływu treści kulturowych (transfer międzykulturowy) oraz wewnętrznej innowacji w sferze kultury, jako niezbędnych czynników rozwoju kultury,
- zmniejszenie przestrzennych, społecznych i ekonomicznych dysproporcji w dostępie do kultury.

Kierunki działania dotyczące poszczególnych sfer kultury i dziedzictwa narodowego zostały zawarte także w innych wyszczególnionych celach operacyjnych. Zaznaczono w nich,

iż dziedzictwo kulturowe regionu, jego walory historyczne oraz tożsamość społeczna mieszkańców jest ważnym elementem całościowego wizerunku województwa. Kierunki działania skierowane są na promocję dziedzictwa kulturowego i walorów turystycznych Wielkopolski, kształcenie kadr zawodowych powiązanych z turystyką oraz eksponowanie tożsamości regionalnej. Ważnym kierunkiem działania, który bezpośrednio dotyczy naszej Gminy jest sprawa modernizacji oraz lepszego wykorzystania linii wąskotorowych regionu dla potrzeb turystyki – co wybrzmiewa także w .

W strategii zauważono potrzebę odnowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu oraz zadbania o tereny o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego. Pomoc powinna być skierowana w stronę rewitalizacji i aktywizacji gospodarczej wykorzystującej walory kulturowe, szczególnie w sektorze turystyki. Ważne jest tutaj zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu, które oprócz sportu i rekreacji dotyczą również uczestnictwa w kulturze.

Obecnie opracowywana jest Strategia Wielkopolska 2030 (in. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku), której opublikowane do tej pory projekt i założenia również obejmują zakres Programu Opieki nad Zabytkami, tj.: 1) podejmowanie szeregu działań w zakresie rozwoju infrastruktury. Najistotniejsze potrzeby zgłaszane przez jednostki samorządu terytorialnego w tym zakresie obejmują m.in. inwestycje z zakresu zagospodarowania miejsc publicznych, obejmujących wsparcie dróg lokalnych, gospodarki wodno-ściekowej, ścieżek rowerowych, termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, kształtowanie przestrzeni publicznej, ochrony zabytków, infrastruktury placówek edukacyjnych i kultury; 2) projektowanie nowych szlaków turystycznych, tworzenie sieci tras turystyki krajoobrazowej i kwalifikowanej oraz zaplecza obsługi ruchu turystycznego z uwzględnieniem walorów zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, wspieranie rozwoju bazy wypoczynkowej na terenach wiejskich, w szczególności agroturystyki oraz 3) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców, a także pielęgnowanie i rozwijanie tożsamości lokalnej i zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń.

4.2.3 Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego na lata 2017-2020 jest dokumentem przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XXXVIII/901/17 z dnia 27 listopada 2017 roku.

Program określa priorytety w dziedzinie ochrony zabytków, których celem jest zapewnienie prawidłowego stanu zachowania obiektów zabytkowych znajdujących się we władaniu Samorządu Województwa Wielkopolskiego.

Głównymi celami Programu mieszczącymi się w sferze ochrony zabytków, które będą realizowane w miarę posiadanych środków, należą:

- poprawa stanu zabytków poprzez podjęcie działań mających na celu poprawę ich zachowania,
- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych i turystycznych,
- włączanie problemów ochrony dziedzictwa kulturowego Wielkopolski do działań edukacyjnych,
- prowadzenie planowych działań wspierających dziedzictwo niematerialne,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.

4.2.4 Strategia Rozwoju Powiatu Pilskiego 2015-2025

Strategia Rozwoju Powiatu Pilskiego jest dokumentem uchwalonym przez Radę Powiatu dnia 25 września 2014 roku. Strategia jest w dużej mierze kontynuacją wcześniejszej z lat 2007-2015. Ma ona odpowiadać na wyzwania rozwojowe powiatu poprzez diagnozę zasobów, analizę potencjału powiatu, jak również tworzenie celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działania, które pozytywnie wpłyną na rozwój społeczno-gospodarczy.

Głównym celem Strategii jest wzmocnienie potencjału gospodarczego, przyrodniczego i społecznego powiatu na rzecz zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia jego mieszkańców. Jest ona w dużej mierze nastawiona na rozbudowę infrastruktury turystycznej, zarówno pieszej, rowerowej, jak i wodnej. Jednym z kierunków działań jest zagospodarowanie rzek do celów gospodarczych i turystycznych. Wsparciem objęte mają zostać organizacje pozarządowe, które prowadzą działania ukierunkowane na upowszechnianie bogactwa kulturowego powiatu.

4.2.5 Inne dokumenty wykonane na poziomie województwa i powiatu

Na terenie Gminy Łobżenica wyznaczono 6 szlaków turystycznych, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym.

1) Szlaki piesze:

- Łobżenica-Kujan; szlak o długości 18 km do Łobżenicy, przez Górkę Klasztorną, Rudną, do miejscowości Kujan,
- Łobżenica-Kujan; szlak o długości 13 km, od Łobżenicy, przez Górkę Klasztorną, Piesno, Skic, Skicką Strugę do miejscowości Kuja.

2) Szlaki rowerowe:

- Na trasie Liszkowo, Fanianowo, Dębno i Dziunin, znajduje się międzynarodowa trasa Euro-Route R-1,
- Regionalna trasa rowerowa R-5, kierunek Wągrowiec Osiek n/N-Łobżenica-Lipka,
- Szlak czerwony PL-7007c przechodzący przez Górkę Klasztorną i Walentynowo,
- Walentynowo-Złotów, trasa opracowana przez Nadleśnictwo Złotów.

3) Szlak kajakowy na rzece Łobżonka o długości 32,5 km, który kończy się przy ujściu Łobżonki do Noteci.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

5.1.1 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łobżenica

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łobżenica zostało zatwierdzone uchwałą Rady Miejskiej w Łobżenicy Nr XLVI/378/18 z dnia 22 czerwca 2018 roku.

Tematy dotyczące dziedzictwa kulturowego zostały ujęte w rozdziale 5. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Opisano w nim historię dziedzictwa kulturowego Gminy, zabytki ujęte w wielkopolskim rejestrze zabytków i wojewódzkiej ewidencji zabytków, zabytki archeologiczne, dobra kultury współczesnej (na terenie Gminy Łobżenica wykazano brak) oraz wnioski i rekomendacje dotyczące krajobrazu kulturowego Gminy.

5.1.2 Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Łobżenica

Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania przestrzennego Gminy Łobżenica została zatwierdzona uchwałą Rady Miejskiej w Łobżenicy Nr XXVI/263/2001 z dnia 27 kwietnia 2001 roku.

Integralną część zmiany planu stanowią rysunki dla wsi Dębno, Dźwierszno Małe, Dźwierszno Wielkie, Liszkowo, Luchowo, Trzeboń, Witrogoszcz i Witrogoszcz Kolonia.

Rozdział IX zatytułowany „Ochrona środowiska kulturowego i przyrodniczego” określa zasady ochrony dziedzictwa kulturowego.

- **Art. 44:**

1. Na obszarze objętym planem, ochrona środowiska kulturowego obejmuje:
    - a. Strefy pełnej ochrony konserwatorskiej założeń dworsko-pałacowo-parkowych i folwarków w Chlebnie, Dębnie, Ferdynandowie, Liszkowie i Trzeboniu, oznaczone na rysunku – K,
    - b. obiekty architektury znajdujące się w rejestrze i ewidencji zabytków;
    - c. cmentarze i miejsca pamięci narodowej objęte ochroną konserwatorską;
    - d. stanowiska archeologiczne, znajdujące się w rejestrze zabytków i ewidencji oznaczone graficznie na rysunku;
    - e. układy urbanistyczne wsi Dziegciarni i Kruszek;
    - f. strefy ochrony krajobrazów przyjeziornych w Liszkowie i Trzeboniu.
  2. Ustala się zakaz przekształcania form obiektów znajdujących się w rejestrze zabytków, a przebudowa i modernizacja obiektów objętych ochroną konserwatorską wymaga zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
  3. Na obszarach, na których oznaczono zaewidencjonowane stanowiska archeologiczne, prowadzenie robót ziemnych wymaga zgłoszenia do właściwych służb ochrony zabytków.
- **Art. 45:** Na obszarze objętym planem, wszystkie działania przestrzenne muszą spełniać warunki przepisów ustaw: o ochronie i kształtowaniu środowiska, o odpadach, prawo wodne, prawo geologiczne, o ochronie gruntów rolnych i leśnych, o ochronie przyrody, o lasach oraz przepisów wynikających z prawa miejscowego w odniesieniu do obszarów chronionego krajobrazu, oraz ustaleń niniejszej uchwały.

Część Gminy Łobżenica objęta jest strefą chronionego krajobrazu. Obszar ten został zapisany w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łobżenica.

Tern Gminy w całości posiada aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- 1) Zmiana miejscowego planu zagospodarowania miasta Łobżenicy [uchwała nr XXXVIII/350/2002 z dnia 8 października 2002 r.]
- 2) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy lotniskowej w Gródku Krajeńskim – wieś Dźwierszno Małe [uchwała nr X/70/03 z dnia 29 sierpnia 2003 r.]
- 3) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Łobżenica na obszarze wsi Izdebki [uchwała nr XXX/194/2005 z dnia 19 sierpnia 2005 r.]
- 4) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Łobżenica na obszarze wsi Trzeboń [uchwała nr XXX/199/2005 z dnia 24 października 2005 r.]
- 5) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Wiktorówko [uchwała nr XLV/320/14 z dnia 4 listopada 2014 r.]
- 6) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Luchowo [Uchwała nr XXXV/283/17 z dnia 29 września 2017 r.]
- 7) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Łobżenica - rejon ul. Mickiewicza [Uchwała nr XXXV/282/17RM w Łobżenicy z dnia 29 września 2017 r.]
- 8) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Dźwierszno Małe [Uchwała nr XXXV/284/17_RM w Łobżenicy z dnia 29 września 2017 r.]
- 9) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Łobżenica - rejon ul. Targowej [Uchwała nr XLI/341/18 RM w Łobżenicy z dnia 30 stycznia 2018 r.]

5.1.3 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Łobżenica

Zmiana miejscowego planu zagospodarowania miasta Łobżenica została przyjęta przez Radę Miejską uchwałą Nr XXXVIII/350/02 z dnia 8 października 2002 roku.

Uwarunkowania ochrony zabytków zostały zapisane w rozdziale V zatytułowanym „Zasady konserwatorskiej ochrony zabytków”.

- *Art. 17:*

1. Na obszarze objętym planem ochrona środowiska kulturowego dotyczy obiektów oraz obszarów zabytkowych.
2. Ochrona konserwatorska zabytków obejmuje:
  - 1) Budynki wpisane do rejestru zabytków,
  - 2) Budynki ujęte w ewidencji dóbr kultury,
  - 3) Układ i rozplanowanie ulic miasta Łobżenica wraz z wyznaczonymi liniami regulacyjnymi historycznej zabudowy,
  - 4) Cmentarze;
    - Cmentarz katolicki czynny,
    - Cmentarz katolicki przykościelny, nieczynny,
    - Cmentarz katolicki przykościelny, nieczynny,
    - Cmentarz ewangelicko-augsburski, nieczynny,
    - Cmentarz żydowski – zlikwidowany,
    - Cmentarz przykościelny w Górcie Klasztornej,
    - Cmentarz kościelny czynny w Górcie Klasztornej,
  - 5) Zespół klasztorny w Górcie Klasztornej,
  - 6) Zespół dworsko-folwarczny w Ratajach,
  - 7) Stanowiska archeologiczne.
3. Budynki wpisane do rejestru oraz ujęte w ewidencji dóbr kultury, granice obszarów wpisanych do rejestru i stanowiska archeologiczne.

- *Art. 18:*

1. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w odniesieniu do obszaru zespołu klasztornego, zespołu dworsko-folwarcznego w Ratajach, układu i rozplanowania ulic miasta Łobżenicy na obszarze wpisanym do rejestru, budynków ujętych w rejestrze i ewidencji dóbr kultury wydaje się po uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
2. Wszelkie prace i roboty przy zabytkach oraz prace archeologiczne i wykopaliskowe wolno prowadzić tylko za zezwoleniem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
3. Odbudowa, przebudowa oraz remont obiektu wpisanego do rejestru zabytków wymaga przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;

4. Rozbiórka obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków wymaga zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
  5. Prowadzenie prac ziemnych na obszarach wpisanych do rejestru zabytków oraz na oznaczonych na rysunku stanowiskach archeologicznych wymaga zgłoszenia do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- Art. 20:
    1. Dla ochrony zasobów kulturowych, na obszarze objętym planem, ustala się strefy ochrony krajobrazu kulturowego, o których mówi roz. 2.
    2. Dla historycznego układu miasta, o którym mowa w art. 17 ust. 2 pkt. 3 ustala się:
      - 1) Linie regulacyjne historycznej zabudowy jako obowiązujące linie zabudowy;
      - 2) Zakaz zmiany formy zewnętrznej obiektów wpisanych do rejestru oraz oznaczonych na rysunku;
      - 3) Obowiązek zachowania historycznych podziałów terenu wyrażonych w podziale formy architektonicznej budynków;
      - 4) Obowiązek zastosowania w obiektach, których przebudowa wynika ze zmiany sposobu użytkowania lub budowy nowego obiektu nawiązania w wysokości do obiektów sąsiednich, czytelnych podziałów poziomych, o ile takie występują w budynkach sąsiednich oraz otworów okiennych nawiązujących do stosowanych w obiektach historycznych.

5.1.4 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy lotniskowej w Gródku Krajeńskim – Wieś Dźwierszno Małe

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gródka Krajeńskiego został zatwierdzony uchwałą Rady Miejskiej w Łobżenicy nr X/70/03 z dnia 29 sierpnia 2003 roku. Rozdział II *Warunki zabudowy i zagospodarowania terenu zabudowy lotniskowej* czytamy: „Ze względu na ochronę środowiska kulturowego, prowadzenie robót ziemnych, na całym obszarze, o którym mowa w ust. 1, wymaga zgłoszenia do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, ze względu na możliwość ustalenia nadzoru archeologicznego.

5.1.5 Formy ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

W miasto Łobżenicę wpisany jest zabytkowy układ urbanistyczny Nowego i Starego Miasta, który jest przykładem wczesnośredniowiecznej i nowożytniej zabudowy, wraz z późniejszymi modernizacjami i modyfikacjami. Oprócz zabudowy monumentalnej, w której skład wchodzi kościoły i budynki użyteczności publicznej, łobżenicki krajobraz tworzą XVIII/XX wieczne budynki mieszkalne wraz z charakterystycznymi wąskimi, niewielkimi

podwórzami. Całość dopełniają zespoły zieleni, rozlewiska Łobżonki, łąki porastające teren po jeziorze Lepsze, aleje drzew oraz morenowe zróżnicowania terenu. Pozostałościami po XIX-wiecznej historii naszej Gminy są również cmentarze ewangelickie, które wśród polnych terenów wyróżniają charakterystyczne formy zieleni.

Jedną z prawnych form ochrony zabytków jest ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Dla Łobżenicy ustalono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- 1) Strefa „A” ochrony konserwatorskiej
- 2) Strefa „B” ochrony konserwatorskiej
- 3) Strefa „E” ochrony ekspozycji
- 4) Strefa „K” ochrony krajobrazu
- 5) Strefa „W” ochrony archeologicznej

Strefa „A” ochrony historycznej struktury przestrzennej

Obejmuje ona obszar zawierający historyczny układ przestrzenny wyróżniający się wartością i wysokim stopniem zachowania historycznie ukształtowanej struktury. Strefa ma na celu:

1. zachowanie zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetkę zespołu osi kompozycyjnych i powiązań widokowych, charakteru wnętrza urbanistycznych oraz kompozycji układów zieleni wraz z koniecznością uzupełnienia ubytków i kontroli dosadzeń.
2. Zachowanie rozplanowania tj. sieci ulic i placów bez zmian historycznego przebiegu; podziału parceli.
3. Utrzymanie istniejącej zabudowy o wartości historycznej oraz zachowanych elementów zagospodarowania terenu we właściwym stanie technicznym i funkcjonalnym.
4. Nawiązanie w nowej zabudowie do zasad historycznej kompozycji i charakteru zabudowy sąsiadującej.

Strefa „B” ochrony zachowanych elementów historycznej struktury przestrzennej

Strefa „B” ma za zadanie stworzenie pasa ochronnego mającego na celu utrzymanie i uszanowanie terenów szczególnie wartościowych, a wpisanych w strefę „A”. Ma stanowić

jednocześnie fazę przejściową między obszarami zabytkowymi, a kontrastującymi z nimi obszarami dawnych przedmieść, bądź zespołów współczesnej zabudowy. W strefie tej postulaty konserwatorskie mają na celu ochronę elementów oraz układu przestrzennego w zakresie rozplanowania skali i bryły zabudowy. Dopuszcza się modyfikację elementów przestrzennych i kompozycyjnych opartych o koegzystencję elementów dawnych i współczesnych.

Celami ochrony są:

1. Utrzymanie zasadniczego układu ulic i placów, historycznej zasady podziałów parcelacyjnych, utrzymanie istniejącej zabudowy o wartości historycznej lub lokalno- kulturowej we właściwym stanie technicznym i funkcjonalnym oraz historycznej kompozycji obiektów z dostosowaniem elementów nowych do kompozycji istniejącej;
2. Zachowanie kompozycji układów zieleni wraz z koniecznością uzupełnienia ubytków i kontroli dosadzeń;
3. Nawiązania w nowej zabudowie do zasad historycznej kompozycji zespołu i typu zabudowy sąsiadującej.

Strefa „E” ochrony ekspozycji

Obszar umożliwiający, poprzez cechy swojego ukształtowania, ekspozycję obszarów i obiektów zabytkowych lub historycznych z ustalonymi kierunkami widokowymi. Celem ochrony jest utrzymanie i ochrona ekspozycji wskazanych wartościowych zespołów i obiektów. Pozwala ona na optymalne wyeksponowanie panoram miasta.

Strefa „K” ochrony krajobrazu

Obszar obejmujący historyczne ukształtowane formy pokrycia terenu, w szczególności zieleni o wartościach przyrodniczych wraz z obiektami architektonicznymi.

Celami ochrony są:

1. Zachowanie historycznych układów zieleni;
2. Utrzymanie istniejącej historycznej zabudowy oraz nawiązanie w nowych elementach do zasad historycznej kompozycji zespołu;
3. Utrzymanie historycznych układów ulic, placów i alejek.

Strefa „W” ochrony stanowisk archeologicznych

Obszar stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru podlega bezwzględnemu zachowaniu. Celem ochrony jest utrzymanie obiektów archeologicznych w niezmienionej formie wraz z ich układem topograficznym. Wszelkie prace na tym terenie wymagają nadzoru archeologicznego.

5.1.6 Strategia Rozwoju Gminy Łobżenica na lata 2015-2025

Strategia rozwoju Gminy Łobżenica na lata 2015-2025 jest dokumentem przyjętym przez Radę Miejską Gminy Łobżenica Uchwałą Nr XIV/123/15 z dnia 29 grudnia 2015 roku.

Po analizie wszystkich słabych i mocnych stron Gminy Łobżenica, zostały przygotowane trzy główne cele strategiczne, z czego dwa zakładają kierunki działania skierowane bezpośrednio na rozwój kultury i ochronę dziedzictwa historycznego.

Zauważono duży potencjał w zachowanym dziedzictwie kulturowym, który może przyczynić się rozwoju turystyki i być „kołem zamachowym gospodarki lokalnej”. Jednocześnie w celu zwiększenia atrakcyjności oferty dla przyjezdnych zaznaczono sobie za cel poprawę infrastruktury turystycznej.

Do dwóch celów głównych wspierających rozwój kultury i ochronę zabytków należą:

1. Zwiększenie potencjału gospodarczego gminy:

- a) wspieranie rozwoju turystyki i usług okołobiznesowych

2. Rozwój usług społecznych:

- a) wspieranie i utrwalanie dziedzictwa kulturowego

Szereg działań mieszczących się w zakresie powyższych priorytetów ma na celu między innymi poprawę promocji turystycznej gminy poprzez stworzenie centrum obsługi turystycznej, wyposażonego w przewodniki historyczne. Duża liczba obiektów zabytkowych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków wymaga właściwej opieki konserwatorskiej. Gmina będzie starać się wspierać właścicieli zabytkowych obiektów poprzez udzielanie dotacji na roboty przy zabytkach, jak również pomóc w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na renowację i ochronę zabytków.

5.1.7 Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łobżenica na lata 2015-2020

Program ochrony środowiska dla Gminy Łobżenica jest dokumentem zatwierdzonym przez Radę Miejską Gminy Łobżenica uchwałą nr IX/82/15 z dnia 17 września 2015 roku. Program w swojej treści przedstawia szeroki obraz stanu środowiska na terenie gminy. Wprowadza on cele i kierunki działania, których realizacja doprowadzi osiągnięcia celów polityki ochrony środowiska.

Istotnymi kierunkami działania powiązanych z ochroną zabytków jest między innymi tworzenie ścieżek przyrodniczych i dydaktycznych, jak również pielęgnacja i konserwacja znajdujących się na terenie gminy pomników przyrody ożywionej.

6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu Gminy Łobżenica

6.1 Charakterystyka Gminy Łobżenica – krajobraz naturalny i kulturowy

Gmina Łobżenica położona jest w północnej Wielkopolsce, na Pojezierzu Krajeńskim, które pokrywa się z powierzchnią dawnej historycznej Krajny. Obejmuje ona tereny międzyrzecza Gwdy i Brdy.

Administracyjnie Gmina Łobżenica należy do województwa wielkopolskiego i powiatu pilskiego. Zajmuje ona powierzchnię 190,7 km² i zamieszkuje ją około 9565 mieszkańców. Przez miasto przebiega droga wojewódzka nr 242 Wyrzysk-Więcbork. Gmina oddalona jest o 10 km od drogi krajowej nr 10; Piła-Bydgoszcz.

Lokalizacja na Pojezierzu Krajeńskim skutkuje niezwykle pięknymi widokami. Część obszaru stanowi strefa chronionego krajobrazu pn. „Dolina Łobżonki i Borów Kujawskich”. Teren gminy jest urozmaicony, ukształtowany przez lądolód skandynawski i wody roztopowe zlodowacenia bałtyckiego. Występują tutaj zarówno tereny równinne, faliste i pagórkowate, jak również polodowcowe doliny rzeczne i liczne jeziora. Pochodzenia polodowcowego są w całości gleby rdzawe i bielcowe.

Życie Łobżenicy kręci się wokół głównego cieków wodnego, jakim jest Łobżonka oraz jej dopływy Lubcza i Kocunia. Zlodowacenie bałtyckie pozostawiło na naszym terenie liczne jeziora, z czego największe to: Sławianowskie, Stryjewo, Ostrowite, Trzebońskie Duże, Luchowskie, Długie oraz Topola.

Urozmaicenie terenowe, duża różnorodność siedlisk: pól, łąk, lasów, rzek, jezior oraz mokradeł sprawiła, że Gmina Łobżenica może poszczycić się bogatym zasobem fauny i flory. Około 19,5% całej powierzchni zajmują lasy. Dwa ich główne skupiska występują po północnej (Bory Kujawskie) i południowej części miasta. Oprócz terenów leśnych trzeba wspomnieć o tzw. Gaju Góreckim, na terenie którego zachował się zespół starych, ponad sześćsetletnich dębów. Na terenie gminy znajdują się również parki krajobrazowe usytuowane przy zabytkowych pałacach i dworach (Chlebno, Dębno i Liszkowo).

Na terenach leśnych, oprócz wszechobecnej sosny, można zaobserwować również takie gatunki drzew jak dąb, brzoza, olcha, świerk, leszczyna pospolita, jarzębina, czeremcha zwyczajna, tarnina, liczne paprocie, jeżyny, grzyby i inne rośliny leśne. Natomiast w zabytkowych parkach występują takie drzewa jak: cis, dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, jesion wyniosły, lipa szerokolistna oraz modrzew europejski.

Fauna w łobżenickich lasach, na łąkach i polach spotykamy: sarny, zające, dziki, lisy, kuny, tchórze, jerze, borsuki, nietoperze, wydry i bobry oraz ptaki: myszołów, sowa uszatka, jeżyk, wilga, bażant, kuropatwa, bocian czarny, jastrząb i wiele innych. Również pobliskie jeziora i rzeki obfitują w różnorodność wodnej fauny. Żyją tutaj między innymi: pstrągi, węgorze, karpie, szczupaki, liny, sandacze, okonie, płotki i leszcze.

Ośrodkiem spełniającym rolę animatora kultury w Łobżenicy jest Gminne Centrum Kultury. Przy GCK działają liczne koła zainteresowań skupiające różne kategorie wiekowe. W jego obrębie funkcjonuje również Biblioteka Publiczna oraz Miejska Izba Muzealna. Gminne Centrum Kultury odpowiada za przygotowywanie wydarzeń na terenie Gminy Łobżenica, również historycznych, związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego i podtrzymywaniem pamięci o nim. Funkcjonuje tutaj także Towarzystwo Miłośników Łobżenicy, które także zajmuje się promowaniem historii, tradycji i zwyczajów Gminy.

6.1.1 Zarys historyczny Gminy i miasta Łobżenica

Pierwsze ślady działalności człowieka na terenach północnej Polski można datować na okres środkowej epoki kamienia tj. 8000-4200 p.n.e. Człowiek prowadził wówczas koczowniczy tryb życia, jego głównym źródłem pożywienia było mięso dużych zwierząt oraz dzika roślinność leśna. Dopiero w okresie neolitu (4200-1700 p.n.e.) wraz z ociepleniem klimatu, łowcy-zbieracze przeszli z koczowniczego trybu życia na osiadły. Zaczęło formować się rolnictwo, powstawały domostwa, na nasze tereny napływały nowe technologie wypału ceramiki i obróbki kamienia.

Do ludności neolitycznej, która zamieszkiwała okolice Łobżenicy należały: ludy kultur pucharów lejkowatych, amfor kulistych, ceramiki sznurowej, ceramiki grzebykowo-dołkowej. Groby neolityczne odkryto w Kruszkach, Luchowie i Florowie.

W latach 1700-1200 p.n.e. wspomniane cywilizacje zostały wyparte przez ludność kultury brązowej, a parę wieków później pojawili się na tych terenach przedstawiciele kultury przedłużyckiej, które poprzez połączenie z wcześniejszymi kulturami doprowadziły do powstania kultury łużyckiej, która ustąpiła miejsca kulturze wschodnio-pomorskiej.

Z początkiem VIII wieku n. e. na tereny Europy Środkowej zaczęli napływać Słowianie, którzy osiedlili się między innymi na terenie dzisiejszej gminy Łobżenica, czego dowodem są zachowane do dzisiaj pozostałości po grodach w Dźwiersznie Wielkim i Dźwiersznie Małym.

Zapewne wczesnośredniowieczny gród powstał również na terenie samej Łobżenicy. Wskazywałyby na to dogodne warunki obronne historycznego miasta, graniczącego od wschodu z dorzeczem rzeki Łobżonka, od południa z Doliną Przepadłą, zaś od zachodu z wodami jeziora Lepsze. Nie posiadamy jednak znaczących wzmianek z tego okresu, a sama lokacja miasta potwierdzona historycznie przypada na rok 1314, kiedy to Władysław Łokietek nadał Pałuce Wincentemu Piotrowicowi przywilej lokacyjny Łobżenicy na prawach magdeburskich. Wcześniejsze są natomiast wzmianki na temat powstania parafii p.w. Najświętszej Marii Panny datowane na rok 1143.

Korzystne położenie Łobżenicy przy szlakach handlowych z Poznania do Gdańska i Kołobrzegu zapewniły miastu szybki rozwój. Jednakże w tym samym okresie częste wojny nie ominęły miasta i stało się ono ofiarą napaści ze strony Krzyżaków w latach 1327, 1413, 1431 i 1455.

W końcu XIV wieku dobra łobżenickie zostały przekazane w ręce Arnolda Wałdowskiego, okoliczności przekazania nie są znane. Sprowadzonym w tym okresie do Łobżenicy Augustianom przypisuje się postawienie pierwszej kaplicy, bądź niewielkiego drewnianego kościoła w Górcie Klasztornej. Otrzymali oni liczne przywileje, w tym również prawo wycinki drzew z pobliskich lasów, z wyjątkiem „Gayu”. Świadczy to, że jeszcze w XIV wieku zachowała się u mieszkańców pamięć o wczesnośredniowiecznym kulcie pogańskim, który miał miejsce w dzisiejszym Gaju Góreckim.

W XVI wieku Łobżenica doczekała się nowych właścicieli. Krotoscy, przyczynili się do dalszego rozwoju miasta. Sprowadzili oni do Łobżenicy Braci Czeskich, oraz Luteranów

i Szkotów będących kupcami i rzemieślnikami. To właśnie na ten okres, XVI wieku, datuje się powstanie Nowego Miasta zwanego niegdyś Małym Gdańskiem. Ordynację na nie wydał w 1606 roku Andrzej Krotowski.

Za rządów Jana Erazma Krotoskiego Łobżenica stała się największym ośrodkiem miejskim na terenie historycznej Krajny. Druga połowa XVI w. zapisała się w historii miasta jako „złoty wiek”, Łobżenicę w tym stała się wielkim ośrodkiem rzemieślniczo-handlowym, który zamieszkiwało 2250 osób. W latach 1612-1630 funkcjonowała tutaj prywatna mennica, w której wybijano tzw. denary Krotoskich, oznaczone herbem Bróg.

W 1650 roku Łobżenica przeszła we władanie Andrzeja Korola Grudzińskiego, kasztelana nakielskiego, wojewody inowrocławskiego, który potwierdził prawa miejskie. Był on zwolennikiem reformacji. Od tej chwili miasto stało się silnym ośrodkiem protestantyzmu. Łobżeniccy kupcy prowadzili handel na szeroką skalę między innymi z takimi ośrodkami miejskimi jak: Bydgoszcz, Chojnice, Toruń, Poznań, Gniezno czy Gdańsk.

W roku 1690 dobra łobżenickie stały się własnością Jana Korzbok-Łąckiego, który nadał miastu nowy statut. Łobżenica była w tym okresie miastem tolerancyjnym religijnie. Na jej terenie powstały świątynie takich wyznań jak żydowskiego, protestanckiego czy luterńskiego. Napływ nowych mieszkańców obcego pochodzenia przyczynił się do rozwoju miasta zarówno pod względem naukowym, jak i ośrodka handlowego.

Na przełomie XVIII i XIX wieku Łobżenica znalazła się pod rozbiorem pruskim. Tereny nawiedzały liczne kataklizmy: zarazy, powodzie oraz pożary. Do 1870 roku przez okolice aż siedmiokrotnie przeszły epidemie cholery – pozostałością po tych nieszczęśliwych czasach jest cmentarz epidemiczny we wsi Luchowo.

Pomimo licznych katastrof miasto stopniowo się rozwijało. W końcu XVIII wieku posiadało ono browar. Wytwarzane w nim piwo w późniejszym okresie stało się walutą. Podstawą produkcji w Łobżenicy było włókiennictwo, a dokładnie jedwabnictwo. W mieście i okolicznych wsiach prowadzono hodowlę jedwabników. Kiedy w 1800 roku jedwabnictwo upadło, mieszkańcy szybko zaczęli produkcję nowego materiału – wełny. Nastąpił wtedy rozwój handlu wełną i tkactwa wełnianego. W mieście w tym czasie funkcjonowało 40 krosien, folusze i produkowano sukno.

W połowie XIX wieku Łobżenica zaczęła tracić na znaczeniu z powodu oddalenia od głównych szlaków komunikacyjnych; głównym powodem wyludnienia miasta była budowa

sieci kolejowej, która omijała Łobżenicę. Najbardziej w tym czasie ucierpieli włókiennicy, którzy nie mogli utrzymać interesu i zbankrutowali.

Jedynym ratunkiem dla gospodarki była reforma rolna, którą wprowadziło Wielkie Księstwo Poznańskie w 1837 roku. Niemieccy właściciele ziemscy przyczynili się do powstania wielkich założeń folwarcznych w okolicach Łobżenicy. Na ten okres są również datowane funkcjonujące przy folwarku pałace i dwory w miejscowościach: Chlebno, Dębno, Liszkowo i Rataje. Rozpoczął się rozwój przetwórstwa zbożowego i produkcja dobrego tytoniu.

Już na początku XIX wieku miasto posiadało 2 browary, gorzelnię, młyn, tartak parowy, fabrykę cygar, cegielnię, mleczarnię, rzeźnię, fabrykę mebli i fabrykę wyrobów bednarskich. Był to okres największej prosperity gospodarczej.

Miasto zostało wybrukowane i częściowo skanalizowane, powstała wieża ciśnień z wodociągami, gazownia, rozbudowano rzeźnię miejską. Zbudowano gmachy użyteczności publicznej, pocztę, bank i łobżenicki sąd, szkoły różnych wyznań (katolickiego, ewangelickiego i żydowskiego). W 1905 roku powstał w Łobżenicy Bank Ludowy.

Styczeń 1920 roku przyniósł Łobżenicę upragnioną wolność. W okresie międzywojennym polskie instytucje gospodarcze, handlowe i finansowe umacniały się.

Podczas II wojny światowej Łobżenica ucierpiała zarówno gospodarczo, jak i biologicznie. Ogólnie zginęło około 233 osób, z tego 64 zamordowane zostały w lesie Łobżonka, sądzie i strzelnicy, 36 w Górcie Klasztornej, 60 w Paterku, 15 w Witrogoszczy, 24 w obozach koncentracyjnych. W 1941 roku doszło do masowych wysiedleń ludności z terenów Łobżenicy i okolic; szacuje się, że wyjechało stąd około 40% całej populacji mieszkającej w Gminie. Na ich miejsce osiedlali się tutaj Niemcy, głównie z Besarabii.

Po II wojnie światowej, kiedy Polska odzyskała niepodległość, ekshumowano zbiorowe groby w lasu Łobżonka i w Górcie Klasztornej, a szczątki przeniesiono na cmentarz parafialny w Łobżenicy. Dzisiaj na miejscu tragedii stoją pomniki pamięci narodowej, będące świadectwem tych wydarzeń.

Zaraz po wojnie w mieście na nowo zaczęły pracować Spółdzielnia Mleczarska i Bank Ludowy. Trudne czasy nadeszły wraz z wprowadzeniem stalinizmu, część majątków została skonfiskowana, ludność łobżenicką ponownie prześladowały aresztowania. Po zmianach ustrojowych lat 1988-1989 w Łobżenicy zaczęła rozwijać się prywatna przedsiębiorczość.

W końcowych dekadach XX wieku wraz z postępem budownictwa zaczęły z krajobrazu kulturowego miasta znikać zabytkowe obiekty budowlane, głównie szachulcowe, zastąpione przez domy nowego typu. Centralna część miasta nie zmieniła się znacznie od tego czasu.

Łobżenica stanowi dzisiaj niewielkie, schludne miasteczko, z rolniczym zapleczem.

6.1.2 Układ urbanistyczny

Układ urbanistyczny miasta Łobżenica został wpisany do rejestru zabytków pod numerem A-707 dnia 24 września 1990 roku. Rodowodu miasta należy doszukiwać się we wczesnym średniowieczu. Źródła historyczne podają datę 1314 jako rok lokacji miasta na prawach magdeburskich, jednak z dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, iż przekształciło się ono w ośrodek miejski ze wcześniej założonego w tym miejscu grodu. Swoją pierwotny układ uzyskało w późnym średniowieczu, kiedy przy Starym Mieście (Plac Wolności) powstało Nowe Miasto (Plac Zwycięstwa) zwane Małym Gdańskiem.

Pierwotne miasto powstało na bazie nieregularnego czworoboku, lekko wydłużonego w kierunku południowym, z dłuższym bokiem północnym. Posiadało obwarowania obronne z przynajmniej 3 bramami. Dodatkowo było otoczone dogodnym terenem, który sam w sobie posiadał właściwości obronne, mianowicie ze wschodu Łobżenica graniczyła z rzeką Łobżonką, od południa z tzw. Doliną Przepadłą a z zachodu oblewały ją wody nieistniejącego już Jeziora Lepsze. Dzisiejsze miasto zachowało pierwotny układ ulic i parceli, z krajobrazu zniknęły tylko obwarowania i baszty.

Do najcenniejszych miejsc na terenie historycznego układu urbanistycznego miasta można zaliczyć teren Kościoła p.w. św. Trójcy z zachowanym po przebudowach budynkiem sakralnym oraz niewidocznym na powierzchni cmentarzem przykościelnym; Wzgórze św. Anny, na którym stał kościółek pod tym samym wezwaniem, rozebrany w XX wieku oraz obszar, gdzie aktualnie znajduje się budynek Gminnego Centrum Kultury, a gdzie pierwotnie swoją siedzibę mieli właściciele Łobżenicy. Pod względem historycznym najważniejszy jest sam pierwotny rynek Starego i Nowego Miasta, wokół którego kręciło się całe życie średniowiecznej Łobżenicy.

Łobżenicki układ urbanistyczny jest o tyle nietypowy, że wpisane zostały w niego dwa rynki. Starszy, utworzony w XV wieku, czyli dzisiejszy Plac Wolności, oraz nowszy pochodzący z XVII wieku – Plac Zwycięstwa. Rynki były centralnymi punktami dwóch dzielnic – Starego i Nowego Miasta. Stare Miasto do dzisiaj zachowało swój pierwotny układ

i charakter ulic, wraz z podziałem na parcele. W samym obrębie rynku znajduje się kilka zabytków wpisanych do Wielkopolskiego Rejestru Zabytków, jak również innych budowli ujętych w Wielkopolskiej oraz Gminnej Ewidencji Zabytków. Nowe Miasto skupione wokół obecnego Placu Zwycięstwa powstało w 1 połowie XV wieku, a przez jego środek biegło przedłużenie głównego szlaku komunikacyjnego ze Starego Miasta. Nowe Miasto w XIX wieku przeszło regulację, która zmieniła nieco jego rozkład.

Ze względu na zabytkowy charakter układu urbanistycznego, który został wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków, zostały dla niego wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej.

6.1.3 Zabytki nieruchome

W myśl ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku „zabytek nieruchomy jest to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości”.

Poniższa tabela przedstawia wyróżnione typy zabytków nieruchomych z terenu Gminy, wraz z ich liczbowym zestawieniem.

TYP OBIEKTU	LICZBA	W TYM WPISANYCH DO REJESTRU
1. UKŁAD URBANISTYCZNY	1	1
2. ZABUDOWA MIESZKALNA	163	3
3. OBIEKTY SAKRALNE		
a. kościoły nowożytny XVI-XVIII w.	2	2
b. kościoły XIX w. - 1945 r.	3	2
c. klasztory	1	
d. pastorówki, plebanie	3	
e. kaplice, kapliczki, bramy, ogrodzenia, inne	12	
4. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		
a. budynki adm. publ. Sądy, banki, poczty	3	
b. szkoły	13	
c. leśniczówki, gajówki	2	
d. karczmy i zajazdy	1	1
e. inne:	2	
5. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE		
a. dworce kolejowe z zespołami budynków	2	
b. spichlerze, magazyny, stodoły	1	
c. młyny	1	
d. wieże ciśnień z zespołem budynków	3	
e. inne:	3	
6. PAŁACE I DWORY	7	3

7. ZESPOŁY FOLWARCZNE		
a. stodoły	9	
b. spichrze	1	
c. obory	8	
d. stajnie	8	
e. chlewnie, chlewiki	5	
f. owczarnie	3	
g. kuźnie	3	
i. inne magazyny	5	
j. gorzelnie i browary	2	
i. oficyny folwarczne	2	
k. transformator	4	
m. wozownia	1	
n. inne:	22	
8. PARKI	5	4
9. CMENTARZE		
a. katolickie	9	
b. ewangelicko - augsburskie	15	
c. żydowskie	1	
d. Miejsca Pamięci Narodowej	2	
e. inne:	3	
10. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	620	2
a. grodziska	2	2
b. cmentarzyska	7	
c. osady	608	
d. inne	3	

6.1.4 Zabytki ruchome

Zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków wojewódzkich, stanowią w głównej mierze wyposażenie kościołów katolickich. Należą do nich ołtarze, ambony, chrzcielnice, prospekty organowe wraz z instrumentami, ławki, konfesjonały, malowidła ścienne, elementy wystroju ołtarzy głównych, snycerka drewniana, obrazy, rzeźby itd. Ze względu na wysoką wartość historyczną zabytków ruchomych, w niniejszym opracowaniu nie zostaną podane szczegóły dotyczące tych obiektów.

MIEJSCA PRZECHOWYWANIA	NR REJESTRU
Kościół przyklasztorny p.w. NMP Niepokalanie Poczętej w Górcie Klasztornej	rejestr z dnia 29. 11. 1979 nr rejestru 499B -548 B
Kościół p.w. św. Trójcy w Łobżenicy	rejestr z dnia 07. 10. 2010 r. nr rejestru 183/Wlkp/B
Kościół p.w. św. Szczepana w Łobżenicy	rejestr z dnia 07. 10. 2010 r. nr rejestru 182/Wlkp/B

Kościół p.w. św. Mikołaja w Dźwiersznie Wielkim	rejestr z dnia 28. 12. 1992 r. i 20. 10. 2011 r. nr rejestru 204/Wlkp/B
Kościół filialny p.w. Matki Bożej Bolesnej w Dębnie	rejestr z dnia 26. 01. 1984 r. nr rejestru 1049 B – 1053 B

Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie Gminy (stan zachowania):

1) Górka Klasztorna

Zespół wyposażenia w kościele p.w. NMP Niepokalanie Poczętej jest w dużej mierze barokowy, obejmujący m. in. pięć ołtarzy wraz z obrazami i rzeźbami, ambonę, chrzcielnicę, komplet ławek, dwanaście tablic epitafijnych umieszczonych na murze zewnętrznym świątyni oraz w podziemiach. Wyposażenie w większości przemalowane, zaś tablice epitafijne poddano w części konserwacji w latach 1998-2002 r. W 2013 roku przeprowadzono prace konserwatorskie przy drzwiach głównych zewnętrznych oraz drzwiach pomiędzy kruchtą a nawą; w ramach pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w 2020 roku planowane są prace konserwatorskie przy dwóch krucyfikach, relikwiarzu oraz obrazie Matki Boskiej z Dzieciątkiem i czterech obrazach ze skrzydeł bocznych ołtarza w Kaplicy nad Źródłem.

2) Dębno

Wyposażenie kaplicy p.w. Matki Boskiej Bolesnej w Dębnie stanowi obraz „Opłakiwanie Chrystusa”, chrzcielnica, kropielnica, konfesjonał oraz cztery rzeźby z fasady. Wyposażenie jest w większości przemalowane. W 2016 roku wykonano konserwację obrazu Opłakiwanie Chrystusa; obecnie w ramach pozwolenia WWKZ udzielonego w 2018 roku prowadzone są prace konserwatorskie przy konfesjonale, chrzcielnicy i kropielnicy. W ramach pozwolenia udzielonego w 2020 roku planowane są prace konserwatorskie przy czterech rzeźbach z fasady kaplicy.

3) Kościół p. w. św. Mikołaja, Dźwierszno Wielkie

Zespół wyposażenie w kościele p.w. św. Mikołaja jest w większej mierze barokowy. W jego skład wchodzi między innymi rzeźby i obrazy z ołtarzy głównego i dwóch bocznych, chrzcielnica, ambona, prospekt organowy oraz feretron. W latach 2012-2014 wykonano konserwację ołtarza głównego, a w 2017 roku przeprowadzono prace konserwatorskie przy krucyfikach, zespole płaskorzeźb Drogi Krzyżowej, chrzcielnicy oraz feretrone z obrazami Świętej Rodziny i Serca Jezusa. Obecnie na podstawie

pozwolenia WWKZ z 2019 roku prowadzono prace konserwatorskie przy ołtarzu bocznym pw. św. Wawrzyńca.

4) Kościół p. w. św. Trójcy, Łobżenica

Zespół wyposażenia w kościele parafialnym w większości barokowy, obejmuje między innymi pięć ołtarzy wraz z obrazami i rzeźbami, ambonę, prospekt organowy, grupę rzeźbiarską Ukrzyżowanie oraz płytę nagrobną Jana Jagaczyka i Jadwigi. Drewniane elementy wyposażenia oraz kamienna płyta nagrobna są przemalowane, obrazy pociemniałe. Wyposażenie ogólnie jest w stanie dobrym i dostatecznym, w większości mocno przemalowane. Elementy drewniane są miejscowo uszkodzone przez drewnojady. W latach 2012-2016 przeprowadzono prace konserwatorskie przy ołtarzu bocznym pw. św. Anny. Od 2016 roku prowadzone są prace konserwatorskie przy ołtarzu bocznym pw. MB Częstochowskiej.

5) Kościół p. w. św. Szczepana, Łobżenica

Zespół rokokowego wyposażenia kościoła pomocniczego p.w. św. Szczepana w Łobżenicy obejmuje ołtarz główny, ambonę i prospekt organowy. Całość wyposażenia jest przemalowana zaś polichromia posiada znaczne ubytki i wymaga konserwacji. Ważnym elementem wystroju i wyposażenia kościoła są neobarokowe polichromie na stropie prezbiterium i nawy, łuku tęczowym oraz ścianie za ołtarzem głównym. Polichromie na stropie prezbiterium i nawy wymaga konserwacji – jest zabrudzona, z widocznymi przebarwieniami, zaciekami oraz ubytkami warstwy malarskiej, drewniane podłogę jest miejscami uszkodzone przez drewnojady.

6.1.5 Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem w myśl art. 3 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

W myśl art. 6 ust. 3 wyżej wymienionej ustawy, wszystkie zabytki archeologiczne bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Stanowiska archeologiczne na terenie Gminy Łobżenica zostały w przeważającej większości zlokalizowane podczas badań AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski). Dla potwierdzenia potencjalnych stanowisk stosuje się prospekcję powierzchnią, która polega na poszukiwaniu widocznych na ziemi lub w formach krajobrazowych zabytków

archeologicznych takich jak grodziska czy kurhany (rodzaj mogiły w formie kopca). Najlepiej zachowane stanowiska archeologiczne położone są na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych.

Europejska Konwencja o ochronie archeologicznego dziedzictwa kulturowego sporządzona w La Valetta dnia 16 stycznia 1992 roku uznaje zabytki archeologiczne jako źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”, zatem zaznacza, że „dziedzictwo archeologiczne ma zasadnicze znaczenie dla wiedzy o historii ludzkości”. Mając to na uwadze można wywnioskować, że ewentualne badania archeologiczne mogłyby przyczynić się do poszerzenia naszej wiedzy na temat przeszłości Łobżenicy i całej gminy z okresu wczesnośredniowiecznego i prehistorycznego.

Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy Łobżenica.

Na terenie Gminy Łobżenica występują 2 stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków:

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	FUNKCJA	NR REJESTRU
Dźwierszno Małe stan. 1	33-31/93	Grodzisko	81/C z dnia 19.06.1968 r. Nr rejestru województwa wielkopolskiego: 220/Wlkp/C z dnia 23. 04. 2008 r.
Dźwierszno Wielkie stan. 1	33-32/1	Grodzisko	82/C z dnia 19.06.1968 r. Nr rejestru województwa wielkopolskiego: 221/Wlkp/C z dnia 23. 04. 2008 r.

W przypadku stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe w jego obrębie wymagają uzgodnienia z WWKZ.

Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej:

MIEJSCOWOŚĆ	OBSZAR AZP	FUNKCJA	NR REJESTRU
Dźwierszno Małe stan. 1	33-31/93	Grodzisko	81/C z dnia 19.06.1968 r. Nr rejestru województwa wielkopolskiego: 220/Wlkp/C z dnia 23.04.2008 r.
Dźwierszno Wielkie stan. 1	33-32/1	Grodzisko	82/C z dnia 19.06.1968 r. Nr rejestru województwa wielkopolskiego: 221/Wlkp/C z dnia 23.04.2008 r.

Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo-konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP).

Urząd Miejski Gminy Łobżenica od lutego 2016 r. jest w posiadaniu Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych.

Poniżej przedstawione są zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie miasta i gminy Łobżenica.

Miasto i Gmina Łobżenica Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk				
Grodziska	Cmentarzyska	Osady	Inne	Ogólna liczba stanowisk archeologicznych
2	7	608	3	620

Wykaz zabytków archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków archeologicznych Gminy Łobżenica, ze względu na swoją objętość, stanowi załącznik do niniejszego Programu.

Dane z Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych

Stanowiska pradziejowe w Gminie Łobżenica położone są głównie przy krawędziach dolin rzecznych Łobżonki, Lubczy oraz Skickiej Strugi, na krawędziach małych dolin rzecznych oraz na terenach bagnistych i podmokłych łąkach. Na wysoczyznach występuje mniej pradziejowych stanowisk archeologicznych, przy czym zawsze w pobliskim sąsiedztwie cieków lub ich dolin.

Na terenie gminy Łobżenica zlokalizowano 620 stanowisk archeologicznych, datowane od neolitu po okres nowożytny. Dotychczasowe badania powierzchniowe przeprowadzone w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski oraz archeologiczne badania wykopaliskowe świadczą o ciągłości osadniczej tego terenu.

Znane są znaleziska archeologiczne potwierdzające osadnictwo neolityczne na terenie gminy Łobżenica. Do kultur, które znalazły schronienie wśród lasów i jezior należą między innymi kultura pucharów lejkowatych, amfor kulistych, ceramiki sznurowej, ceramiki grzebykowo-dołkowej. Groby tej ludności znaleziono w Kruszkach i pobliskim Luchowie i Florowie. Z późniejszej epoki brązu w samej Łobżenicy odkryto łużyckie groby kloszowe.

Osady łużycko-pomorskie znajdowały się w Liszkowie i Trzeboniu, tam właśnie na północnym krańcu jeziora Luchowskiego, znaleziono dąbankę, łódź służącą niegdyś historycznym mieszkańcom tych rejonów. Posiadamy również wyżej wymienione grodziska, jako przykład zachowanych zabytków o własnej formie krajobrazowej, z okresu wczesnośredniowiecznego.

Nawiązanie w przyszłości współpracy z archeologami może przynieść wiele ciekawych odkryć na terenie miasta, co w konsekwencji przyczynić się może do podniesienia wartości turystycznej Łobżenicy. Zgromadzone informacje powinno się wykorzystać do stworzenia historycznego przewodnika po Gminie.

6.1.6 Zabytkowe cmentarze

Na terenie Gminy Łobżenica znajduje się 30 zidentyfikowanych cmentarzy, w tym 15 cmentarzy ewangelickich, 9 katolickich oraz 1 żydowski. Pozostałe zostały zidentyfikowane jako rodowe oraz epidemiczne. Dodatkowo w rejestrze zostały uwzględnione dwa groby zbiorowe pochodzące z okresu II wojny światowej, będące Miejscem Pamięci Narodowej. Większość z obiektów było użytkowanych na przełomie XIX/XX wieku, wyjątek stanowią cmentarze średniowieczne i nowożytnie z terenów miasta Łobżenica i Górki Klasztornej.

Cmentarze ewangelickie stanowią pozostałość po wzmożonej kolonizacji niemieckiej na naszych ziemiach. Praktycznie przy niemal każdej wsi w gminie znajduje się taki obiekt. Do dzisiaj zachowały się w krajobrazie wiejskim dzięki drzewostanowi, który stanowią głównie takie drzewa jak: dąb, brzoza, lipa, klon, wiąz zaś najbardziej charakterystyczną rośliną, którą można znaleźć na każdym z cmentarzy ewangelickich jest bluszcz.

Cmentarze na terenie miasta pochodzą jeszcze z XVI wieku. Mowa tutaj o cmentarzu przykościelnym katolickim, zaś z XVIII wieku pochodzi cmentarz ewangelicki znajdujący się na terenie Parku Miejskiego. Łobżenica była w tym okresie gminą tolerancyjną religijnie i prócz zboru ewangelickiego, na terenie miasta istniała Synagoga oraz Kościół Fromów. Nie zachował się natomiast cmentarz żydowski, na którego terenie stoją dzisiaj budynki mieszkalne.

Poniższa tabela posiada listę zidentyfikowanych cmentarzy na terenie Gminy Łobżenica, które zostały wpisane do rejestru zabytków i są objęte ochroną konserwatorską.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Stan	Data
1	Chlebno	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
2	Chlebno	cmentarz rodowy	nieczynny	XIX/XXw.
3	Dębno	cmentarz katolicki- przypałacowy	nieczynny	I poł. XX w.
4	Dziegciarnia	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
5	Dźwierszno Małe	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.

6	Dźwierszno W.	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
7	Dźwierszno W.	cmentarz katolicki	czynny	XIX w.
8	Dźwierszno W.	cmentarz katolicki przykościelny	nieczynny	XIX w.
9	Fanianowo	cmentarz katolicki	czynny	XIX/XX w.
10	Górka Klasztorna	cmentarz katolicki	czynny	pocz. XX w.
11	Górka Klasztorna	cmentarz katolicki przykościelny	nieczynny	XVIII w.
12	Kunowo	cmentarz katolicki	nieczynny	XIX w.
13	Kościerzyn Mały	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
14	Kruszki	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
15	Kruszki	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX/XX w.
16	Liszkowo	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
17	Luchowo	cmentarz epidemiczny	nieczynny	XIX w.
18	Łobżenica	cmentarz żydowski	zlikwidowany	pocz. XVI w.
19	Łobżenica	cmentarz ewangelicki przykościelny	nieczynny	pocz. XIX w.
20	Łobżenica	cmentarz katolicki	czynny	XIX w.
21	Łobżenica	cmentarz przykościelny	nieczynny	pocz. XVI w.
22	Łobżenica	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	k. XVIII w.
23	Łobżonka	Miejsce Pamięci Narodowej	-	1939 r.
24	Piesno	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX/XX w.
25	Piesno	cmentarz rodziny młynarzy	nieczynny	XIX/XX w.
26	Piesno	Miejsce Pamięci Narodowej	-	1939 r.
27	Topola	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.
28	Trzeboń	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX/XX w.
29	Wiktorówko	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX/XX w.
30	Witrogoszcz	cmentarz ewangelicko-augsburski	nieczynny	XIX w.

6.1.7 Dziedzictwo niematerialne

Łobżenica leży niemal w samym centrum terenu należącego niegdyś do historycznej Krajny. Jest to region homogenizacji kultury północnej Wielkopolski i Kaszub. Znaczący wpływ na ukształtowanie się kultury tych terenów miały również silne wpływy niemieckie. Do naszych czasów zachowały się na tym terenie tradycje krajeńskie widoczne między innymi w obrzędach świątecznych, sztuce oraz języku mieszkańców Łobżenicy.

W sztuce ludowej Krajny można zauważyć wpływy z Kujaw, Kaszub i Pałuk. Charakterystyczne dla okolicznych mieszkańców jest przywiązanie do rodzinnych tradycji, a nieodłącznym elementem krajobrazu kulturowego są liczne przydrożne kapliczki i krzyże. Do najczęstszych przedstawień należą figury Matki Boskiej i Jezusa Chrystusa oraz takich świętych jak Wawrzyńca, św. Józefa, Franciszka czy Jana Nepomucena. Oswajały one miejsca, które z pewnych przyczyn były uważane za niebezpieczne. Postrzeganie w ten sposób rozdroży wywodzi się jeszcze z okresu średniowiecza i ma związek z wcześniejszą kulturą słowiańską.

Współcześnie nadal przetrwał obyczaj odmawiania majowego różańca przed wiejskimi kapliczkami.

Jedną z charakterystycznych cech zachowanej do dzisiaj kultury krajeńskiej są ciągle żywe zwyczaje świąteczne. Oprócz charakterystycznej wieczerzy wigilijnej z 12 potrawami oraz pozostawionym miejscem dla zbłąkanego podróżnika, w okolicach Łobżenicy nadal praktykuje się obrzędy związane z Niedzielą Palmową, kiedy to w kościołach święci się palmy z gałązek wierzby i brzozy. Również w okresie Wielkanocy w sobotni poranek, okrytą białą chustą, do kościoła niesie się święconkę, a dzień po Wielkanocy odbywa się lany poniedziałek, kiedy to chłopcy zamiast bić dziewczęta tradycyjną witką z gałązki brzozowej, polewają je wodą. Natomiast w dzień Bożego Ciała przynosi się do domów poświęcone gałązki brzozy, z udekorowanych ołtarzy procesyjnych.

W okresie święta Matki Boskiej Zielnej, którego geneza wywodzi się jeszcze z czasów pogańskich, święci się kłosy zbóż, które we wrześniu przed zasiewem zbóż ozimych wrzuca do ziemi i naznacza krzyżem; ma to chronić pola uprawne i zapewnić owocny plon. Innym zwyczajem dotyczącym tego święta jest okadzanie domostwa palonymi ziołami, które podobnie jak w przypadku gruntów ornych, miały charakter ochronny.

Znaczna część zwyczajów krajeńskich dotyczy domowego ogniska i weszła w rutynę życia codziennego mieszkańców, którzy nawet nie zdają sobie często sprawy z historycznego podłoża ich nawyków. Mowa tutaj między innymi o naznaczaniu chleba przed przekrojeniem czy też nie kładzeniu go do góry nogami, aby „nie dopuścić do kłótni w domu”.

Wydarzeniem, które już na stałe wpisało się w coroczne obchody Wielkanocy w gminie Łobżenica jest Misterium Męki Pańskiej w Sanktuarium Maryjnym w Górze Klasztornej. Aktorskie przedstawienie Drogi Krzyżowej przyciąga tysiące pielgrzymów z terenu całej Polski.

Omawiając dziedzictwo kulturowe gminy Łobżenica, nie można nie wspomnieć o tradycyjnym stroju krajeńskim. Towarzystwo Miłośników Łobżenicy na podstawie ustnych relacji żyjących świadków historii oraz zachowanych w muzeach fragmentów stroju, odtworzyło charakterystyczny dla naszego regionu krój, który ma w sobie pewne powiązania z sąsiadującymi krainami historycznymi. W stroju przeważają kolory biały i niebieski, zaś elementy dekoracyjne składające się na element kwiatowy, wyhaftowane są w kolorze czarnym.

Charakterystyczna dla omawianego obszaru jest również gwara krajeńska; trzeba tutaj zauważyć, że prawdziwie krajniacki jest język mówiony, zaś forma pisemna jest bardzo uproszczona. Dialekt krajeński obejmuje swym zasięgiem tereny między rzekami Debrzynką i Kamionką na północy, Notecią na południu, doliną Gwdy od zachodu i Brdy od wschodu. Na terenach północnych obserwuje się wpływ z języka kaszubskiego, zaś na południu z gwary wielkopolskiej, cały teren korzystał również z zapożyczeń niemieckich. Często zdarza się, że gwara krajeńska różni się między sobą w obrębie poszczególnych wsi.

To, co wyróżnia tutejszy język od reszty Polski, to wymowa „ć” i „dź” w miejsce zwiększonego „k” lub „g” (np. cieszeń zamiast kieszeń). Zauważa się również między innymi ekonomizm w wymowie, aby powiedzieć mało, ale trafnie, dlatego też posiadamy takie powiedzenia jak: „pochwalić” to powiedzieć „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”. Gwara krajeńska jest nadal żywa na wsiach, chociaż słyszeć już ją coraz rzadziej.

Kultura niematerialna jest jednym z elementów naszej tożsamości regionalnej, dlatego powinno się dbać, żeby nie uległa zapomnieniu.

6.1.8 Formy ochrony przyrody

Obszar chronionego krajobrazu

W myśl ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. 2020 r., poz. 55) obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Na terenie Gminy Łobżenica znajdują się cenne tereny przyrodnicze skupione głównie przy dorzeczu rzeki Łobżonki. Objęte ochroną są dwa obszary krajobrazowe:

1) „Dolina Łobżonki i Bory Kujańskie”

Znaczna część gminy – około 33 % (6,3 tys. ha) znajduje się w granicach chronionego krajobrazu Doliny Łobżonki i Borów Kujańskich. Obszar ten rozciąga się na terenie doliny Łobżonki i lasów nad jeziorem Borówno na Pojezierzu Krajeńskim. W krajobrazie dominują lasy, jeziora, łąki i torfowiska. Charakterystyczne dla tego obszaru są liczne stanowiska roślin chronionych oraz pomniki przyrody.

2) „Natura 2000” kod obszaru PLH 30040

Dolina Łobżonki została zatwierdzona w roku 2011 jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty. Obszar chroni rzekę Łobżonkę wraz z fragmentami dopływów – Lubczą i Orlą oraz tereny do nich przyległe. Osią obszaru jest 60 kilometrowa dolina rzeki Łobżonki od okolic Białobłocia, aż po rzekę Noteć. Obszar wyróżnia się obecnością 21 typów siedlisk.

Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody ożywionej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie. Status pomnika może nadać wojewoda na mocy rozporządzenia lub rada gminy na mocy uchwały.

Na terenie Gminy Łobżenica znajduje się 11 pomników przyrody, uznanych Rozporządzeniami Wojewody Piłskiego, podlegających ochronie indywidualnej, wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Są to okazy przyrody ożywionej w postaci pojedynczych drzew lub ich grup, najczęściej w obrębie parków lub alej.

Lp.	Przedmiot ochrony	Położenie	Nr rej.
1	2 dęby szypułkowe o obwodzie 262 i 330 cm	Dębno	32
2	3 platany klonolistne o obwodach 290-430 cm	Dębno	
3	Jesion wyniosły o obwodzie 370 cm	Dębno	391
4	74 lipy drobnolistne o obwodzie do 330 cm	Chlebno- aleja w drodze do parku	34
5	Dęby szypułkowe o obwodzie do 375 cm	Chlebno	35
6	Grupa drzew: dęby o obwodzie 27-450 cm; dwa platany obwód 250 i 330 cm; dwa cisy obwód 48 i 150 cm; jeden modrzew obwód 240 cm, jedna lipa obwód 360 cm	Chlebno	36
7	Lipa drobnolistna o obwodzie 442 cm	Rataje	37
8	Grupa 34 drzew: głównie dęby posadzone w dwóch rzędach parku	Górka Klasztorna – Gaj	38
9	Lipa drobnolistna o obwodzie 374 cm	Górka Klasztorna	320
10	Lipa drobnolistna o obwodzie 370 cm	Witrogoszcz	746
11	Grupa drzew: trzy buki zwyczajne o obwodzie 270, 275 i 280 cm	Łobżenica	747

6.2 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. formami ochrony zabytków są:

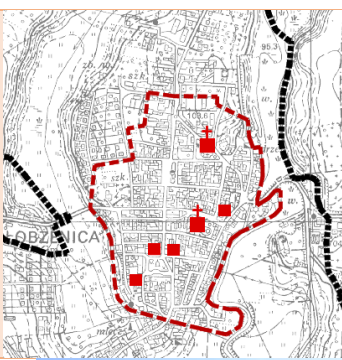
- Wpis do rejestru zabytków;
- Uznanie za pomnik historii;
- Utworzenie parku kulturowego;
- Ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W Polsce rejestr zabytków tworzy się na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora, dla obiektów o wysokiej wartości historycznej, artystycznej bądź naukowej.

Na obszarze gminy Łobżenica funkcjonują dwie formy ochrony tj. wpis do rejestru zabytków oraz ustalenie ochrony w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Poniższa tabela przedstawia listę zabytków objętych ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków:

ZABYTKI NIERUCHOME WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW			
MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT		WPIS DO REJESTRU
Chlebno	Pałac		A-591 z dnia 15. 12. 1988 r.
Chlebno	Oficyna		A-592 z dnia 15. 12. 1988 r.
Chlebno	Park pałacowy		A- 313/13 z dnia 19. 08. 1977 r.

Dębno	Park pałacowy		A-393 z dnia 28.03.1981 r.
Dźwierszno Wielkie	Kościół p.w. św. Mikołaja		A-743 z dnia 28. 12. 1993 r.
Ferdynandowo	Dwór		A-539 z dnia 19. 12. 1986 r.
Górka Klasztorna	Kościół		Ak-I-11a/272/33 z dnia 14. 03. 1933 r.
Górka Klasztorna	Gaj Górecki		A-266 z dnia 06. 09. 1976 r.
Liszkowo	Park dworski		A-388 z dnia 28. 03. 1981 r.
Łobżenica	Układ urbanistyczny		A-707 z dnia 24. 09. 1990 r.
Łobżenica	Kościół św. Trójcy		A-653 z dnia 06. 01. 1990 r.

Łobżenica	Kościół św. Szczepana		A-654 z dnia 06. 01. 1990 r.
Łobżenica	Dom 1 Maja 1		A-404 z dnia 02. 12. 1957 r.
Łobżenica	Zajazd św. Józefa		A-403 z dnia 06. 12. 1957 r.
Łobżenica	Dom P. Wolności 5		A-405 z dnia 02. 12. 1957 r.
Łobżenica	Dom P. Wolności 10		A-402 z dnia 06. 12. 1957 r.
Trzeboń	Pałac		A-303 z dnia 01. 12. 1967 r.

6.3 Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Według ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 22 ust. 4) burmistrz prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.

Zakres gminnej ewidencji zabytków:

- zabytki nieruchome wpisane do rejestru,
- inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków,
- stanowiska archeologiczne,
- historyczne układy ruralistyczne wsi, historyczne układy urbanistyczne miasta,
- inne zabytki nieruchome wyznaczone przez burmistrza w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Informacje o zabytkach nieruchomych, które powinna zawierać karta adresowa, określa Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2011 r., nr 113, poz. 661).

Wykaz obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków (obiekty podkreślone wpisane są do wojewódzkiego rejestru zabytków nieruchomych). Ewidencja zabytków nieruchomych została uzgodniona z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków Delegatura w Pile dnia 7 marca 2016 roku. Gminna Ewidencja Zabytków przyjęta została Zarządzeniem Nr 0050.34a.2016 Burmistrza Łobżenicy z dnia 13 kwietnia 2016 roku.

BUCHOLCOWO

1. MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ, 1939 r.

CHLEBNO

2. ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWO-FOWARCZNY:

- a. Pałac, ob. Dom Pomocy Społecznej, mur. Ok. 1900
- b. Oficyna pałacowa, ob. Dom Nr 6, mur./kam. Ok. 1900
- c. Budynek gospodarczy, mur./kam., ok. 1900
- d. Wozownia, ob. Budynek inwentarsko-gospodarczy, mur., ok. 1900

- e. Stodoła, mur., ok. 1900
  - f. Transformator, mur., ok. 1900
  - g. Dwojak, ob. Dom Nr 10, mur. ok. 1900
  - h. Szkoła, ob. Dom Nr 12, mur. ok. 1900
  - i. dom robotników folwarcznych, ob. Dom Nr 12, mur., ok. 1900,
  - j. dom robotników folwarcznych, ob. Dom Nr 14, ok. 1900
  - k. park z aleją lipową, XVII? – XIX w.
3. CMENTARZ EWANGELICKO – AUGSBURSKI, nieczynny, XIX w.
4. CMENTARZ RODOWY, nieczynny, XIX/XX w.

DĘBNO

5. ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWO-FOLWARCZNY:
- a. Pałac ob. Dom Pomocy Społecznej, mur., 1877 wg projektu Seweryna Mielżyńskiego, przebud. 1902 i lat. 70-te XX w.
  - b. Kaplica p.w. Matki Boskiej Bolesnej, mur. 1870,
  - c. Rządcówka, ob. Biuro, mur. 1870
  - d. Stajnia ze żrebięciarnią, mur. 1900
  - e. Gorzelnia, mur., ok. 1906
  - f. Zlewnia mleka, mur. 1900
  - g. Kuźnia ze stelmacharnią, mur., 1900
  - h. Transformator, mur., ok. 1900
  - i. Dom ogrodnika, mur., ok. 1914
  - j. Domy mieszkalne, mur., ok. 1900
  - k. Park krajobrazowy, poł. XIX w.

DZIEGCIARNIA

6. KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, mur., pocz. XX w.
7. SZKOŁA, mur. 1 ćw. XX w.
8. ZAGRODA NR 3:
- a. Dom mur., ok. 1900
  - b. Budynek gospodarczy, mur. Ok. 1900
9. DOM NR 5, mur., pocz. XIX w.
10. ZAGRODA NR 18:
- a. Dom mur. 4 ćw. XIX w.
  - b. Budynek gospodarczy, mur. 4 ćw. XIX w.
11. ZAGRODA NR 19:
- a. Dom, mur. pocz. XX w.
  - b. Budynek gospodarczy, mur. pocz. XX w.
12. ZAGRODA NR 36:
- a. Dom, mur. pocz. XX w.
  - b. Stajnia, mur./kam., pocz. XX w.
  - c. Budynek inwentarski, mur. k. XIX w. przebudowany
13. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX w.

DZIUNIN**14. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:**

- a. Rządówka, mur. k. XIX w.
- b. Stodoła z magazynem, mur. k. XIX w.
- c. Stajnia, mur. k. XIX w.
- d. Owczarnia, mur. k. XIX w.
- e. Domy mieszkalne, mur. k. XIX w.
- f. Obora, mur. k. XIX w.

DŹWIERSZNO MAŁE

- 15. SZKOŁA, mur. 1 ćw. XX w.
- 16. DOM NR 13. Mur. 1 ćw. XX w.
- 17. DOM NR 18, mur. 1 ćw. XX w.
- 18. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX w.
- 19. GRODZISKO Wczesnośredniowieczne – stan. 2

DŹWIERSZNO WIELKIE**20. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW. MIKOŁAJA:**

- a. Kościół, mur., 1869
- b. Plebania, mur. po 1869
- 21. DOM NR 6, mur./szach., poł. XIX w., przebudowany pocz. XX w.
- 22. DOM NR 9, mur. pocz. XX w.
- 23. DOM NR 11, mur. k. XIX w.
- 24. DOM NR 13, mur. 4 ćw. XIX w.
- 25. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny XIX w.
- 26. CMENTARZ KATOLICKI czynny, XIX w.
- 27. CMENTARZ KATOLICKI nieczynny XIX w.
- 28. GRODZISKO Wczesnośredniowieczne

FANIANOWO**29. ZAGRODA NR 19:**

- a. Dom mur., pocz. XX w.
- b. Budynek inwentarski, mur. k. XIX w.
- 30. DOM NR 9, mur. k. XIX w. przebudowany
- 31. DOM NR 12, mur. 1 ćw. XX w.
- 32. KAPLICZKA, mur. figura św. Józefa 1945, odnowiona 1995.
- 33. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, XIX/XX w.

FERDYNANDOWO

- 34. DWÓR, wł. POHZ Dobrzyniewo, mur. 1913

GÓRKA KLASZTORNA

35. ZESPÓŁ KLASZTORU BERNARDYNÓW, Sanktuarium Maryjne:

- a. Kościół par. p.w. Najśw. Panny Marii Niepokalanie Poczętej, mur. 1675-1680, sygnaturka 1741, odnowiony 1932-35
- b. Klasztor bernardynów, ob. Misjonarzy Świętej Rodziny, mur. 1654-87, przebudowany 1976-78
- c. Kaplica, mur. k. XIX w.
- d. Kaplica, mur. k. XIX w.
- e. Brama, mur., XVIII w.
- f. Gaj Górecki, XI, XIX/XX w.

36. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, pocz. XX w.

37. CMENTARZ PRZYKLASZTORNY, KATOLICKI, nieczynny, XVIII w.

IZDEBKI

38. DOM NR 15, mur. k. XIX w.

39. DOM NR 18, mur. k. XIX w.

40. KAPLICZKA, mur. 1945, figura św. Wawrzyńca, drewno, ludowa, XIX w.

KOŚCIERZYN MAŁY

41. SZKOŁA mur., pocz. XX w.

42. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX w.

KRUSZKI

43. SZKOŁA mur., pocz. XX w.

44. ZAGRODA NR 19:

- a. Dom, szach. poł. XIX w.
- b. Budynek gospodarczy, mur. pocz. XX w.

45. DOM NR 6 mur., 1 ćw. XX w.

46. DOM NR 31, mur. 1 ćw. XX w.

47. DOM NR 10, mur., 1 ćw. XX w.

48. DOM NR 23, ściany glinobite, mur./drewno, ok. poł. XIX w.

49. DOM NR 32, mur. 1 ćw. XX w.

50. MLECZARNIA, ob. Zlewnia mleka, mur. pocz. XX w.

51. KAPLICZKA, mur. 1946

52. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny XIX w.

53. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX/XX w.

KUNOWO

54. DOM NR 8, mur. pocz. XX w.

55. DOM NR 9, mur. k. XIX w.

56. DOM NR 11, mur. 1 ćw. XX w.

57. DOM NR 48, mur., pocz. XX w.

58. KAPLICZKA, mur. figura św. Wawrzyńca, ludowa XIX w., odnowiona 1984

59. CMENTARZ KATOLICKI, nieczynny, XIX w.

LIPKI

60. ZAGRODA LEŚNICZEGO:

- a. Stodoła, drewno, 1 ćw. XX w.

LISZKOWO

61. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWO-FOLWARCZNY:

- a. Dwór, mur. 2 ćw. XIX w., przebudowany 1910,
- b. Oficyna mieszkalna, mur. k. XIX w.
- c. Park krajobrazowy, poł. XIX w
- d. Stajnia, mur./kam. 1890, przebudowana l.20-30-te XX w.
- e. Obora, mur. 1894, odnowiona po pożarze w l.90-tych XX w.
- f. Transformator, mur. 1914
- g. Brama i mur ogrodzeniowy folwarku, mur. 1935
- h. Chlewnia z magazynem, mur. k. XIX w.
- i. Stodoła, mur. k. XIX w.
- j. Kuźnia, mur. k. XIX w.
- k. Budynek gospodarczy, mur. k. XIX w.
- l. Domy mieszkalne nr 61 i 66, mur. k. XIX w.

62. DOM NR 10, szach., 1 poł. XIX w. przebudowany pocz. XX w.

63. DOM NR 16, mur./ szach. 1 poł. XIX w. , przebudowany XX w.

64. BUDYNEK GOSPODARCZY w zagrodzie nr 13, mur., 1908 r.

65. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX w.

LUCHOWO

66. SZKOŁA NR 2, mur. 1 ćw. XX w.

67. DOM NR 1, mur. 1 ćw. XX w.

68. DOM NR 35, mur. 1905

69. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny XIX w.

ŁOBŻENICA

70. UKŁAD URBANISTYCZNY STAREGO I NOWEGO MIASTA

71. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. TRÓJCY:

- a. Kościół mur., XV/XVI w. przebudowany 1931-1932 wg projektu G. Chmielewskiego,
- b. Plebania, ul. Mickiewicza 2, szach., XVIII/XIX w.
- c. Zajazd św. Józefa u zbiegu ul. Sobieskiego, Mickiewicza i Sportowej, szach. XVIII/XIX w. rekonstruowany, częściowo przebudowany 2001
- d. Cmentarz przykościelny, pocz. XVI w.

72. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO:

- a. Kościół, ob. Katolicki, filialny p.w. św. Szczepana, mur. 1910-11
- b. Pastorówka, ul. Sikorskiego 7, ob. Urząd Gminy, mur./drewno, ok. 1910

- 73. SĄD, ob. Państwowy Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, ul. Złotowska 14, mur. k. XIX w.
- 74. SZKOŁA, ob. Gminne Centrum Kultury, ul. Mickiewicza 20, mur. pocz. XX w.
- 75. SZKOŁA ul. Sikorskiego 3, mur. XIX/XX w.
- 76. ZESPÓŁ STACJI KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ, ul. Wyrzyska 28:
  - a. Dworzec, mur. 1895, przebudowany po poł. XIX w.
  - b. Magazyn towarowy, mur. ok. 1910
- 77. CMENTARZ ŻYDOWSKI, zlikwidowany, ul. Spacerowa, p. XVI w.
- 78. CMENTARZ EWANGELICKI ob. Katolicki, przykościelny, nieczynny, ul. Szkolna, Ściegiennego, Sikorskiego, pocz. XIX w.
- 79. CMENTARZ KATOLICKI, czynny, ul. Sportowa, XIX w.
- 80. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, ul. Sikorskiego, k. XVI w.

ul. Batorego

- 81. DOM NR 3, mur. XIX/XX w.
- ul. Dąbrowskiego**
- 82. DOM NR 2, mur. poł XIX w.
- 83. DOM NR 4, mur. 4 ćw. XIX w.
- 84. DOM NR 5, mur. szach., poł XIX w.
- 85. DOM NR 6, szach. poł. XIX w.
- 86. DOM NR 12, mur./szach. 4 ćw. XIX w.

ul. B. Głowackiego

- 87. DOM NR 1, mur. XIX/XX w.

ul. 1 Maja

- 88. DOM NR 1, mur./szach. XVIII/XIX w.
- 89. DOM NR 3, mur. 4 ćw. XIX w., przebudowany
- 90. DOM NR 4, mur./szach. 1 ćw. XIX w.
- 91. DOM NR 5, ob. Restauracja, mur. 4 ćw. XIX w.
- 92. DOM NR 6, mur. 4 ćw. XIX w.
- 93. DOM NR 7, mur., 1913
- 94. DOM NR 9, mur. ok. poł. XIX w.
- 95. DOM NR 15, mur., 4 ćw. XIX w.
- 96. DOM NR 17, mur. 4 ćw. XIX w.
- 97. BUDYNEK GOSPODARCZY przy podwórzu domu nr 7, mur/drewno, ok. 1913

ul. Mickiewicza

- 98. DOM NR 6, mur., 4 ćw. XIX w.

ul. Polna

- 99. DOM NR 1, mur. 1 ćw. XX w.

ul. Powstańców

- 100. DOM NR 1, szach. 1 poł. XIX w. przebudowany XIX/XX w.
- 101. DOM NR 2, mur./szach., 2 poł. XIX w.
- 102. DOM NR 3, mur./szach., poł. XIX w., przebudowany pocz. XX w.
- 103. DOM NR 5, mur. XVIII/XIX w.
- 104. DOM NR 6, mur. 1 ćw. XX w.
- 105. DOM NR 9, mur./szach., XVIII/XIX w.
- 106. DOM NR 15, szach., poł. XIX w.
- 107. DOM NR 17, mur., 4 ćw. XIX w.
- 108. DOM NR 19, mur., 1 ćw. XX w.
- 109. CHLEWIK przy domu nr 5, XVIII/XIX w.

ul. Sienkiewicza

- 110. DOM NR 2, mur./szach. 4 ćw. XIX w.
- 111. DOM NR 5, mur., 4 ćw. XIX w.
- 112. DOM NR 6, mur. 4 ćw. XIX w., rozbudowany
- 113. DOM NR 8, mur., 2 poł. XVIII, remontowany pocz. XX w.
- 114. DOM NR 16, szach., 4 ćw. XIX w.
- 115. DOM NR 18, mur. 4 ćw. XIX w.
- 116. MAGAZYN NR 5, mur., ok. 1901 r.

ul. Sikorskiego

- 117. DOM NR 1, mur. 1907
- 118. DOM NR 5, mur./szach., poł. XIX w. przebudowany pocz. XX w.
- 119. DOM NR 11, mur., pocz. XX w.
- 120. DOM NR 13, mur. 1907
- 121. DOM NR 15, mur., 4 ćw. XIX w.

ul. Sportowa

- 122. DOM NR 1, mur./szach. 3 ćw. XIX w.
- 123. DOM NR 2, mur. 4 ćw. XIX w.
- 124. DOM NR 3, mur. k. XIX w. przebudowany 2 poł. XIX w.
- 125. DOM NR 12, mur. XIX/XX w.
- 126. DOM NR 14, mur. 4 ćw. XIX w.
- 127. DOM NR 18, mur./szach., 3 ćw. XIX w.
- 128. DOM NR 20, mur. 4 ćw. XIX w.
- 129. DOM NR 21, mur. k. XIX w.
- 130. DOM NR 22, mur. 1 ćw. XX w.
- 131. DOM NR 24, mur. 3 ćw. XIX w.
- 132. DOM NR 26, mur. 4 ćw. XIX w.
- 133. DOM NR 33, mur./kam., 1 ćw. XX w.

ul. Ściegiennego

- 134. DOM NR 4, mur. ok. 1900
- 135. DOM NR 8, 2 poł. XVIII w., przebudowany
- 136. DOM NR 10, szach., 2 poł. XVIII, przebudowany
- 137. DOM NR 12, szach., 2 poł. XVIII, przebudowany

Plac Wolności

- 138. POCZTA, Nr 4, mur. 1892
- 139. HOTEL I RESTAURACJA, Nr 2. mur. 4 ćw. XIX w.
- 140. DOM NR 1, mur., 1 poł. XIX w.
- 141. DOM NR 2a, ob. bar i sklep, mur. 1907
- 142. DOM NR 3, mur. poł. XVIII w., przebudowany po poł. XX w.
- 143. DOM NR 5, szach., k. XVIII w.
- 144. DOM NR 6, mur. 2 poł. XVIII w., przebudowany po poł. XX w.
- 145. DOM NR 7, szach., poł. XVIII w.
- 146. DOM NR 8, szach., poł. XIX w.
- 147. DOM NR 9, mur. 2 poł. XIX w., przebudowany XX w.
- 148. DOM NR 10, mur. 1 poł. XIX w.
- 149. DOM NR 12, mur. poł. XIX w.
- 150. DOM NR 13, szach. Poł. XIX w., przebudowany l.90-te XX w.
- 151. DOM NR 14, mur. XVIII/XIX w.
- 152. DOM NR 15, mur. 4 ćw. XIX w.

ul. Wyrzyska

- 153. DOM NR 3, mur./szach., poł. XIX w., przebudowany XX w.
- 154. DOM NR 7, mur. 1929
- 155. DOM NR 11, mur. 4 ćw. XIX w.
- 156. DOM NR 13, mur. 1909
- 157. DOM NR 19, mur. 4 ćw. XIX w.
- 158. DOM NR 20, mur. ok. 1900
- 159. DOM NR 21, mur. l.0-te XX w.
- 160. DOM NR 23, mur. ok. 1900
- 161. DOM NR 24, mur. ok. 1900
- 162. DOM NR 25, mur. 4 ćw. XIX w.
- 163. DOM NR 26, mur. ok. 1880
- 164. DOM NR 27, mur. 4 ćw. XIX w.

ul. Złotowska

- 165. DOM NR 1, mur. 1 poł. XIX w.
- 166. DOM NR 2, mur. 1 poł. XIX w.
- 167. DOM NR 3, mur. 2 poł. XIX w., przebudowany pocz. XX w.
- 168. DOM NR 4, mur. 4 ćw. XIX w.
- 169. DOM NR 5, mur. ok. 1900
- 170. DOM NR 6, szach. poł. XIX w. przebudowany 2001

- 171. DOM NR 7, szach., poł. XIX w.
- 172. DOM NR 9, mur./szach., 2 poł. XIX w.
- 173. DOM NR 10, mur. 4 ćw. XIX w.
- 174. DOM NR 11, mur. ok. 1880
- 175. DOM NR 12, szach. poł. XIX w.
- 176. DOM NR 17, mur. k. XIX w. przebudowany po poł. XX w.
- 177. DOM NR 18, mur./szach., poł. XIX w.
- 178. DOM R 19, mur. 4 ćw. XIX w.
- 179. DOM NR 21, mur. 1 ćw. XX w.
- 180. DOM NR 31, ob. Internat, mur., pocz. XX w.

Plac Zwycięstwa

- 181. DOM NR 1, mur. 2 poł. XIX w.
- 182. DOM NR 2, mur. pocz. XX w.
- 183. DOM NR 3, mur. 2 poł. XIX w.
- 184. DOM NR 5, szach. poł. XIX w. przebudowany 2 poł. XX w.
- 185. DOM NR 6, mur. XIX w., przebudowany 4 ćw. XX w.
- 186. DOM NR 7, mur. 2 poł. XVIII w.
- 187. DOM NR 10, mur. 1905

ul. 600-lecia

- 188. DOM NR 2, mur., pocz. XX w.
- 189. MŁYN, ul. Sportowa 30, mur. 1905-1907
- 190. SPICHLERZ, ul. Sportowa 30, szach. XVIII/XIX w.
- 191. BUDYNEK GOSPODARCZY przy młynie, szach., XX w.
- 192. ZESPÓŁ WIEŻY CIŚNIEŃ, ul. Wyrzyska 27:
  - a. Wieża ciśnień, mur. 1905-1910
  - b. Budynek przepompowni, mur. 1905-1910
  - c. Budynek przepompowni, mur. ok. 1920
- 193. ZESPÓŁ GAZOWNI MIEJSKIEJ, ul. Wyrzyska 29
  - a. Gazownia, MUR. 1905-07
  - b. Budynek administracyjny, mur. ok. 1910

ŁOBŻONKA

- 194. ZAGRODA MŁYNARZA:
  - a. Dom mur., 1 ćw. XX w.
  - b. Stodoła, glinobita/mur. 3 ćw. XIX w.
  - c. Budynek gospodarczy, mur. ok. 1900
- 195. LEŚNICZÓWKA ob. gajówka, mur. ok. 1910
- 196. KAPLICZKA, mur. l.20-te XX w.

NOWINA

- 197. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

- a. Dom mieszkalny, mur. k. XIX w.
- b. Obora ze stajnią, mur. k. XIX w.
- c. Chlewik, mur. k. XIX w.

PIESNO

- 198. SZKOŁA NR 31, mur. 1 ćw. XX w.
- 199. Zagroda nr 1:
  - a. Dom mur. pocz. XX w.
  - b. Budynek inwentarski, mur. pocz. XX w.
  - c. Stodoła drewno, 1 poł XX w.
- 200. DOM NR 20, mur. l.20-te. XX w.
- 201. DOM NR 23, mur. pocz. Xx w.
- 202. KUŹNIA mur. pocz. XX w.
- 203. KAPLICZKA mur. 1922, figura MB Niepokalanie Poczętej.
- 204. MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ, grób zbiorowy 1939
- 205. CMENTARZ EWANGELICKI, nieczynny XIX/XX w.

PIESNO – MŁYN

- 206. CMENTARZ RODZINY MŁYNARZY, nieczynny, XIX/XX w,

RATAJE

- 207. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:
  - a. Dwór, mur. 1 poł XIX w. przebudowany
  - b. Czworak, mur. 4 ćw. XIX w. przebudowany
  - c. Dom folwarczny, ul. Targowa 18, mur. XIX/XX w.
  - d. Stajnia, mur. k. XIX w.
  - e. Stajnia mur. 1906
  - f. Obora, mur. XIX/XX w. przebudowana na mieszkania
  - g. Owczarnia, mur. pocz. XX w.
  - h. Chlewik, mur. XIX/ XX w.
  - i. Gorzelnia, mur./kam. L.20-30-te XX w. rozbudowana
  - j. Stelmacharnia, mur. 4 ćw. XIX w.
  - k. Transformator, mur. 4 ćw. XIX w.

STEBIONEK

- 208. DOMEK MYŚLIWSKI, drewno, 3-4 ćw. XIX w.

SZCZERBIN

- 209. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:
  - a. Oficyna mieszkalna, mur. k. XIX w.
  - b. Wielofunkcyjny budynek mieszkalno-gospodarczy, mur. k. XIX w.
  - c. Magazyn ze stajnią, mur. k. XIX w.
  - d. Magazyn mur. k. XIX w.

- e. Stodoła mur. k. XIX w.
- f. Chlewnia mur. k. XIX w.
- g. Dom mieszkalny, mur. k. XIX w.
- h. Chlewik, mur. k. XIX w.
- 210. SZKOŁA, mur. k. XIX w.
- 211. DOM NR 7, mur. k. XIX w.
- 212. DOM NR 23, mur./drewno, 4 ćw. XIX w.
- 213. DOM NR 33, mur./drewno, po poł. XIX w. przebudowany
- 214. OBORA w zagrodzie nr 34, mur. 1928

TOPOLA

- 215. SZKOŁA mur. 1 ćw. XX w.
- 216. KAPLICZKA przy drodze do Dźwierszna, mur. figura św. Józefa XIX w.
- 217. CMENTARZ EWANGELICKO – AUSGBURSKI, nieczynny, XIX w.

TRZEBOŃ

- 218. ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY:
  - a. Dwór mur. 2 poł. XIX w.
  - b. Park krajobrazowy, ok. poł. XIX w.
- 219. KAPLICZKA mur. k. XIX w. figurka Matki Boskiej z Dzieciątkiem, XVII/XIX w.
- 220. CMENTARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI, nieczynny, XIX w.

WIKTORÓWKO

- 221. SZKOŁA mur. 1 ćw. XX w.
- 222. ZAŁOŻENIE FOLWARCZNE:
  - a. Budynek gospodarczy, ob. mieszkalny, nieużytkowany, mur. ok. poł. XIX
  - b. Stodoła, ob. stodoła i garaż, mur. ok. poł. XIX w.
  - c. Stodoła, ob. stodoła i obora nr 55, mur. ok. poł. XIX w.
  - d. Obora, ob. stodoła Nr 57, mur. ok. poł. XIX w.
  - e. Obora, ob. stodoła i obora Nr 60, mur. ok. poł. XIX w.
  - f. Obora, ob. obora i stodoła Nr 59, mur. ok. poł. XIX w.
  - g. Spichlerz, ob. stodoła i obora Nr 58, mur. ok. poł. XIX w.
- 223. DOM NR 1, mur. ok. 1900
- 224. DOM NR 10, mur. k. XIX w.
- 225. DOM NR 28, mur. 1 ćw. XX w.
- 226. DOM NR 30, mur. k. XIX w.
- 227. DOM NR 37, mur. 1 ćw. XX w.
- 228. DOM NR 75, mur. k. XIX w.
- 229. DOM NR 78, mur. 1 ćw. XX w.
- 230. DOM NR 81, mur. 1 ćw. XX w.
- 231. STODOŁA w zagrodzie NR 3, mur. pocz. XX w.
- 232. KAPLICZKA mur. z figurką Chrystusa, 1927

233. CMENTARZ EWANGELICKO – AUGSBURSKI, nieczynny, XIX/XX w.

WITROGOSZCZ

234. DOM MODLITWY Z PASTORÓWKĄ, Nr 58, mur. 1892-96, ob. sala wiejska

235. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- a.** Dwór, mur. 1 ćw. XX w.
- b.** Budynek gospodarczy, mur. 1 ćw. XX w.
- c.** Stajnia, ob. chlewnia, mur. 1 ćw. XX w.
- d.** Owczarnia, ob. chlewnia, mur. 1 ćw. XX w.
- e.** Stodoła, chlewnia, mur. 1 ćw. XX w.
- f.** Stodoła, mur. 1 ćw. XX w.

236. SZKOŁA nr 23 mur. 1 ćw. XX w.

237. DOM NR 11, mur. pocz. XX w.

238. DOM NR 16, mur. 4 ćw. XIX w.

239. DOM NR 18, mur. k. XIX w.

240. DOM NR 24, mur. pocz. XX w.

241. DOM NR 29, mur. 1933

242. DOM NR 34, mur. 1 ćw. XX w.

243. CMENTARZ EWANGELICKO – AUGSBURSKI, nieczynny, XIX/XX w.

Zarządzeniami Burmistrza Łobżenicy nr 0050.75.2017 z dnia 29 czerwca 2017 roku i nr 0050.26.2020 z dnia 25 lutego 2020 roku z Gminnej Ewidencji Zabytków skreślono zabytki oraz wyłączono kartę adresową (GEZ/I/5E) – stodołę w Dębnie oraz oborę (GEZ/I/101C) i budynek gospodarczy (GEZ/I/101H) w Szczerbinie. Wykreślenia zostały spowodowane wyłączeniem tych obiektów z Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków ze względu na ich zły stan techniczny.

6.4 Zabytki o najważniejszym znaczeniu dla Gminy

Na terenie Gminy Łobżenica znajduje się 12 obiektów budowlanych oraz 4 założenia parkowe wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków i objęte ochroną konserwatorską. Do budynków należą głównie kościoły, pałace i dwory będące częścią większych założeń folwarcznych oraz budynki w Łobżenicy, o dużym znaczeniu historycznym dla miasta. Do rejestru został również wpisany układ urbanistyczny średniowiecznego Nowego i Starego Miasta.

Gmina Łobżenica nie jest właścicielem żadnego z zabytków ujętych w Wielkopolskim Rejestrze Zabytków.

Budynki o największym znaczeniu dla Gminy Łobżenica to:

- **Kościół parafialny p.w. św. Trójcy**

Znajduje się w północno-wschodniej części miasta. Pierwszy kościół wg tradycji erygowano w 1141 roku, obecny wzniesiony został na przełomie XV/XVI wieku, odbudowany po spaleniu podczas wojen szwedzkich, rozbudowany w latach 1931-1932 przez architekta Grzegorza Chmielewskiego, z dostawieniem wieży, bocznej nawy i przedłużeniem nawy głównej. Orientowany, murowany, salowy, na rzucie prostokąta, nakryty nowym stropem belkowym. Od strony południowej przylega do obiektu barokowa kaplica, prawdopodobnie z 1662 roku i druga od północy z lat 1931-1932. We wnętrzu barokowe ołtarze z II poł. XVII wieku.

- **Kościół pomocniczy p.w. św. Szczepana**

Zbudowany w latach 1910-1911, nawiązuje on w formie do poprzedniej świątyni szachulcowej z około 1776 roku. Murowany, orientowany, jednonawowy z wydzielonym prostokątnym prezbiterium i wieżą od zachodu usytuowaną centralnie. Wnętrze nakryte pozornym sklepieniem kolebkowym, neobarokowa polichromia na sklepieniach i w prezbiterium. We wnętrzu drewniane empory. Rokokowy ołtarz i ambona przeniesione z poprzedniego kościoła.

- **Sanktuarium Maryjne w Górze Klasztornej**

Kompleks klasztorny w Górze Klasztornej posiada wczesnośredniowieczną metrykę. Stanowi on pozostałość po wcześniejszych użytkownikach – Bernardynach. Z okresu XVII wieku zachował się do dzisiaj barokowy kościół p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP zbudowany w latach 1675-1680 oraz przybudowany od północy klasztor bernardynów, obecnie Misjonarzy Świętej Rodziny. Pierwotnie tworzył on czworobok, po którym zachowało się jedynie północno-wschodnie skrzydło.

Kościół jest barokowy, orientowany, murowany, na rzucie prostokąta, z węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, oszkarpowany. Wnętrze nakryte sklepieniem kolebkowym z lunetami. Chór muzyczny murowany, wsparty na trzech filarach.

Na południe od kościoła znajduje się dziedziniec odpustowy, założony w XVIII wieku, z parą neogotyckich kapliczek i studzienką, murowaną z 4 ćw. XX wieku. Całość kompleksu ogradza mur ceglany, od południa z bramą barokową, prawdopodobnie z XVIII wieku, przez którą wchodzi się na teren leśno-parkowy, tzw. Gaj Górecki. Jest on przykładem pozostałości po słowiańskim świętym gaju, z zachowanymi ponad 600-letnimi dębami.

- **Kościół p.w. św. Mikołaja w Dźwiersznie Wielkim**

Obecna bryła kościoła pochodzi z 1869 roku i powstała prawdopodobnie w wyniku obmurowania poprzedniego szachulcowego kościółka datowanego na 1741 rok. Posiada on skromne cechy neogotyckie, o ceglanych elewacjach z wieżyczką od frontu. Budowla na rzucie prostokąta z krótkim prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Wydzielona ściana tęczowa pochodzi prawdopodobnie z poprzedniego kościoła. Zakrystia znajduje się od strony zachodniej przy prezbiterium. Dach dwuspadowy, od frontu dobudowana wieża zwieńczona baniastym hełmem z latarnią.

- **Zespół pałacowo-parkowy w Chlebnie**

Założenie pałacowo-parkowe usytuowane jest w znacznej odległości od zabudowań wsi. Część rezydencjonalna składa się z: pałacu, oficyny pałacowej oraz parku krajobrazowego. Obecny zespół powstał około 1870-1880, wtedy też prawdopodobnie został zbudowany pałac. Właścicielami terenu była niegdyś rodzina Ebers, obecnie obiekt pałacowy należy do Wojewódzkiego Zespołu Pomocy Społecznej w Pile i w jego murach mieści się Dom Pomocy Społecznej w Chlebnie.

Pałac jest budowlą na rzucie prostokąta, nakryty dachem dwuspadowym. W elewacji frontowej centralnie usytuowana wieża z drewnianą werandą u szczytu. Cały pałac nawiązuje do form stylu szwajcarskiego (czy tyrolskiego).

Oficyna pałacowa powstała około 1900 roku, połączona ze stajnią arkadową galerijką na piętrze. Budynek na rzucie litery T, dwukondygnacyjny z wieżyczką zegarową. Elewacja murowana z licowanym kamieniem i cegłą. Całość posiada ciekawą architekturę i nietypowe rozwiązanie funkcjonalne.

Park krajobrazowy, na rzucie nieregularnego wieloboku, rozciąga się wokół zabudowy pałacowej, a od strony wschodniej i południowej łączy się z lasem. Przy jego założeniu wymienione jest nazwisko dyrektora ogrodów pałacowych w Berlinie – Petera Josepha Lenne. Część parku służyła niegdyś właścicielom za cmentarz rodowy, pozostałością po nim jest granitowy kamień nagrobny z czterema nazwiskami Günther, Bernard, Hans Adam oraz Gotfrieda von Techirechky.

- **Dębno – park dworski**

Park dworski w Dębnie powstał około poł. XIX wieku. Jest to swobodne założenie krajobrazowe, z dobrze zachowanymi alejkami, z licznymi okazami starych drzew. W skład parku wchodzi również dwa stawy. Szczególnie na uwagę zasługują drzewa o charakterze pomnikowym: dęby, platany, jesion, miłorząb. Na terenie parku

krajobrazowego znajduje się pałac, obecnie Dom Pomocy Społecznej, zbudowany w 1877 roku, kaplica obecnie kościół fil. p.w. Matki Boskiej Bolesnej z 1877 roku oraz Rządcówka, Własność Powiatu Pilskiego.

- **Ferdynandowo – Dwór**

Dwór powstały w 1913 r. na rzucie prostokąta, murowany z cegły, nakryty dachem naczółkowym krytym dachówką. Budynek od frontu posiada podcień wsparty na kolumnach. Układ wnętrza dwu i pół traktowy z centralnym korytarzem. Budynek stanowi własność Skarbu Państwa.

- **Liszkowo – park dworski**

Założony w poł. XIX wieku. Jest to park krajobrazowy z polaną widokową, na jego terenie znajdują się takie drzewa jak: buk i klon jawor o znacznych rozmiarach. W obrębie parku stoi dwór datowany na 2 ćw. XIX wieku, przebudowany około 1910 roku.

- **Łobżenica**

- **układ urbanistyczny miasta**

Miasto lokowane w 1314 roku jest odzwierciedleniem średniowiecznej i nowożytnej działalności planistycznej wraz z późniejszymi modernizacjami i modyfikacjami. Historyczny układ został zachowany do dnia dzisiejszego, stanowi on kompozycję zabudowy monumentalnej, użyteczności publicznej oraz budownictwa mieszczańskiego z charakterystyczną zabudową gospodarczą.

- **Zajazd św. Józefa**

Wzniesiony w końcu XVIII wieku jako budynek szkieletowy, na wysokim podmurowaniu, częściowo podpiwniczony. Całość założenia w kształcie litery U. Po II wojnie światowej w salach głównego korpusu nauczano religii, w skrzydle mieszkalnym mieszkał grabarz. Obiekt zrekonstruowano w latach 2001-2006 z przeznaczeniem na plebanię.

- **Dom, Plac Wolności 5**

Jest to jeden z najstarszych i najbardziej charakterystycznych budynków w mieście. Został zbudowany pod koniec XVIII wieku o konstrukcji szachulcowej z ceglanyymi, tynkowanymi wypełnieniami. Całość na rzucie prostokąta, sześćoosiowy z wystawką, nakryty wysokim mansardowym

dachem. Wejście od strony frontowej poprzedzone schodami, zachowane drewniane drzwi posiadają rokokową dekorację. Własność prywatna.

◦ **Dom, Plac Wolności 10**

Budynek pochodzący z 1 poł. XX wieku o konstrukcji szachulcowej, otynkowany. Całość na rzucie prostokąta, pięcioosiowy, nakryty dachem naczółkowym. Wejście od strony Placu Wolności. Własność prywatna.

◦ **Dom, ul. 1 Maja 1**

Drugi z charakterystycznych domów w Łobżenicy znajduje się w narożniku Placu Wolności przy wylocie ulicy 1 Maja. Jest to budynek na rzucie prostokąta, pięcioosiowy, nakryty dachem mansardowym. Konstrukcja budynku szachulcowa, otynkowana. W przeszłości w narożniku południowo-wschodnim znajdował się sklep, prawdopodobnie piekarniczy, o czym świadczy zachowany na podwórzu budynek z dużym kominem, gdzie wypiekano chleb. Zabytek jest własnością prywatną.

• **Trzeboń – pałac**

Zbudowany w I poł. XIX wieku, został przebudowany w latach 70-tych XIX w. i początkach XX w. Budynek na rzucie prostokąta, otynkowany, wysoko podpiwniczony. Wejście od frontu z centralnie usytuowanym kolumnowym gankiem poprzedzonym schodami. Układ wnętrza dwutaktowy. Obiekt został zaadaptowany na mieszkalnie i stanowi własność prywatną.

Gmina Łobżenica nie jest właścicielem żadnego z obiektów indywidualnie wpisanych do rejestru zabytków.

Gmina Łobżenica posiada obowiązujący Gminny plan ochrony zabytków nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

7. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Gminy. Analiza szans i zagrożeń.

Analiza SWOT, której użyto w tym Programie, jest najpopularniejszą techniką analityczną, służącą do porządkowania informacji w pierwszym etapie planowania strategicznego. Posiadane dane zostały posegregowane w czterech kategoriach:

- S (Strengths) – mocne strony: wszystko co stanowi atut, przewagę, zaletę gminy;

- W (Weaknesses) – słabe strony: wszystko co stanowi słabość, barierę, wadę;
- O (Opportunities) – szanse: wszystko co stwarza dla zasobów kultury korzystną szansę na zmianę;
- T (Threats) – zagrożenia: wszystko to co stwarza niebezpieczeństwo dla dziedzictwa kulturowego;

Analiza poniższych informacji pozwoliła na wyodrębnienie poszczególnych priorytetów i kierunków działania mających na celu polepszenie warunków ochrony i opieki nad zabytkami w Gminie Łobżenica, jak również szerszą i lepiej zorganizowaną promocję dziedzictwa kulturowego.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• spory zasób zabytków na terenie miasta i gminy, w tym średniowieczny, wpisany do rejestru zabytkowy układ urbanistyczny • zachowane zabytkowe obiekty sakralne o dużym znaczeniu historyczno-kulturowym • brak uciążliwego przemysłu • istnienie na terenie gminy placówek oświatowych • wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej • bogata i ciekawa historia miasta • funkcjonująca Miejska Izba Muzealna • znaczna liczba kapliczek i figur przydrożnych • atrakcyjność regionu pod względem historyczno-krajobrazowym • strefy chronionego krajobrazu • opracowane miejscowe plany zagospodarowania miasta • działalność Towarzystwa Miłośników Łobżenicy oraz Kurkowego Bractwa Strzeleckiego w Łobżenicy • wydawany miesięcznik – Panorama Łobżenicy • działalność Gminnego Centrum Kultury	• brak upowszechniania wiedzy o wartości chronionych obiektów oraz idei ochrony zabytków • zły stan techniczny części obiektów zabytkowych oraz ich postępująca degradacja – szczególnie obiektów we własności prywatnej • samowola budowlana i remontowa prowadząca do utraty walorów zabytkowych budynków • stosunkowo niewielka dbałość o obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków • niewystarczające środki budżetowe Gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami • brak archeologicznych i historyczno-architektonicznych programów badawczych na terenie gminy • niewystarczająca informacja turystyczna; brak oznaczeń informacyjnych prowadzących do zabytków • odpływ ludności – młodych osób – z uwagi na mało atrakcyjny rynek pracy i braki w ofercie edukacyjno-kulturalnej. • brak infrastruktury turystycznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
• możliwość rewaloryzacji zabytków z wykorzystaniem dotacji krajowych i unijnych, szczególnie w nowym okresie programowania • wysoka atrakcyjność turystyczna regionu	• samowola budowlana – wprowadzanie obcych elementów nowej zabudowy, niezgodnych z historyczną kolorystyką • brak dostatecznego nadzoru nad remontami i przebudowami budynków obiektów zabytkowych

• promocja gminnych walorów przyrodniczych, kulturowych oraz dziedzictwa w zakresie budowania oferty turystyczno-rekreacyjnej. • poprawa dostępności do zabytków poprzez wprowadzenie informacji na stronę internetową • programy edukacyjno-promocyjne poszerzające wiedzę mieszkańców na temat zasobu dziedzictwa kulturowego (dzień Łobżenicy, konkursy historyczne, imprezy kulturowe itd.) • systematyczna aktualizacja dokumentów na poziomie gminy • podejmowanie działań administracyjnych na rzecz poprawy stanu zachowania zabytków • uwzględnianie kwestii ochrony zabytków w planowaniu przestrzennym • finansowanie ze środków gminy prac konserwatorskich • aktywna działalność instytucji kultury, szkół i organizacji społecznych na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy	• bardzo wysokie koszty remontów obiektów zabytkowych • utrudniony dostęp do środków zewnętrznych • traktowanie przez niektórych właścicieli konieczności ochrony dziedzictwa kulturowego, jako problemu ograniczającego dysponowanie własnością prywatną • brak potencjalnych inwestorów • działalność tzw. łowców skarbów z wykrywaczami metali zagrażających pozostałościom materialnym dziedzictwa kulturowego

Obszary największego zagrożenia dla zabytków na obszarze gminy Łobżenica

a. zabytki archeologiczne

Jednym z głównych zagrożeń dla zabytków archeologicznych są inwestycje budowlane, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. Naruszające strukturę głębokie wykopy, bezpowrotnie niszczą dziedzictwo kulturowe. Przed przystąpieniem do prac należałoby sprawdzić, czy na danym obszarze nie znajduje się zidentyfikowane stanowisko archeologiczne. Najbezpieczniejszym wyjściem w wypadku dużych inwestycji na terenie zabytkowych terenów miejskich jest przeprowadzenie przedwykopaliskowej prospekcji archeologicznej, w celu uniknięcia niewygodnej przerwy w pracach, spowodowanej odnalezieniem ewentualnych zabytków. Trzeba tutaj również zaznaczyć, że wszelkie prace przy stanowiskach archeologicznych muszą uzyskać pozwolenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Również postępująca mechanizacja rolnictwa, głęboka orka, wpływa negatywnie na stan zachowania stanowisk archeologicznych, które w większości przypadków znajdują się na terenie gruntów ornych.

Jednak największym zagrożeniem dla zabytków zarówno ruchomych, jak i struktury stanowisk archeologicznych jest działalność tzw. „dzikich poszukiwaczy skarbów” korzystających z wykrywaczy metali. Przekopywanie stanowisk, tak jak w przypadku prac budowlanych narusza warstwy kulturowe. Odnalezione zabytki trafiają najczęściej do prywatnych kolekcji, a w niektórych przypadkach na czarny rynek. Używanie wykrywaczy metali do odszukiwania „skarbów” według polskiego prawa wymaga pozwolenia, a jego brak grozi grzywną lub pozbawieniem wolności. Według art. 109 c ustawy o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami – Kto bez pozwolenia albo wbrew warunkom pozwolenia poszukuje ukrytych lub porzuconych zabytków, w tym przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2); ponadto, w przypadku odkrycia zabytku archeologicznego, obowiązkiem osoby zgłaszającej odkrycie jest powiadomienie niezwłocznie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe – Burmistrza.

Innym ważnym problemem jest również niewiedza mieszkańców o wartościach zabytkowych dziedzictwa archeologicznego oraz występujących dla nich zagrożeniach. W przeświadczeniu większości osób przypadkowe znaleziska archeologiczne stanowią problem, dlatego większość z nich zostaje ponownie zasypana, a cała sprawa uciszona. Niezbędnym przedsięwzięciem będzie dla przyszłości Łobżenicy przeprowadzenie badań nieinwazyjnych w najstarszych częściach miasta w celu sprawdzenia faktycznego zasobu stanowisk archeologicznych oraz określenie zasad ich ochrony.

Obowiązkiem właściciela posiadłości, na której doszło do znalezienia zabytków, które mogą mieć wartość archeologiczną, jest poinformowanie o tym burmistrza, a on w ciągu trzech dni musi przekazać tę informację Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków. Za niewypełnienie tego obowiązku grozi odpowiedzialność karna.

Brak zainteresowania ze strony mieszkańców działa negatywnie nie tylko na zabytki, ale również na wizerunek gminy, która mogłaby zyskać dodatkowy atut jako miejsce atrakcyjne turystycznie.

Gmina Łobżenica nie planuje żadnych inwestycji do 2023 roku, których egzekucja mogłaby naruszyć zewidencjonowane stanowiska archeologiczne.

b. Zabytki wpisane do rejestru i znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków

Tak jak w przypadku zabytków archeologicznych, problem stanowi niewiedza mieszkańców, w tym właścicieli obiektów zabytkowych. Najczęściej nie zdają sobie sprawy, iż ich budynek znajduje się w gminnej ewidencji zabytków. Oznacza to, że znajduje się on pod opieką konserwatorską i wszelkie prace naruszające jego pierwotną konstrukcję powinny być konsultowane z konserwatorem.

Największym błędem właścicieli jest nieumiejętne dobieranie nowoczesnych elementów budowlanych do historycznej elewacji budynku. Zmieniają tym samym estetyczny wygląd obiektu i tym samym jego wartość historyczno-kulturową.

Ukracanie samowolki budowlanej powinno odbywać się już na poziomie samorządu lokalnego. Przy wydawaniu wszelkich pozwoleń budowlanych winno się brać pod uwagę wpis do gminnej ewidencji zabytków oraz obecność stanowisk archeologicznych na działce, na której ma powstać budynek.

Również brak środków na restaurację obiektów zabytkowych skutkuje ich powolną degradacją. Budowle zabytkowe wymagają najczęściej użycia historycznych elementów konstrukcyjnych, które wielokrotnie przewyższają wartość tych nowoczesnych.

Największym zagrożeniem dla zabytków ruchomych – zarówno obiektów sakralnych jak i ich zabytkowego wyposażenia – jest brak odpowiedniego zabezpieczenia przeciwpożarowego i antywłamaniowego, a także wadliwa, uszkodzona, przestarzała instalacja elektryczna i odgromowa narażająca budynki na pożary.

c. Cmentarze

Cmentarze ewangelickie i katolickie znajdujące się na terenie Gminy Łobżenica są nierozdzielalnym świadectwem historii tych terenów. Użytkowane na przełomie XIX/XX wieku zostały bezpowrotnie opuszczone po II wojnie światowej. Brak zainteresowania tymi obiektami ze strony mieszkańców i samorządu lokalnego poskutkowało ich postępującą dewastacją. Do dzisiaj zachowały się tylko zarysy pomników pozbawione w większości przypadków tablic imiennych, niektóre zaś cmentarze zachowały się w krajobrazie tylko dzięki charakterystycznemu drzewostanowi.

W nadchodzących latach planowane jest uporządkowanie oraz oznakowanie wszystkich cmentarzy.

8. Założenia programowe

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

- ❖ włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- ❖ uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- ❖ zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- ❖ wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- ❖ podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- ❖ określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- ❖ podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Na podstawie przeprowadzonej oceny stanu dziedzictwa kulturowego miasta (analiza SWOT) zostały opracowane priorytety, do których realizacji wyznaczono kierunki działania wraz z zadaniami.

PRIORYTET I	PRIORYTET II	PRIORYTET III	PRIORYTET IV
Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy Łobżenica	Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców Gminy Łobżenica	Zarządzanie dziedzictwem kulturowym Gminy Łobżenica	Współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, sektorem prywatnym, etc., na rzecz opieki nad zabytkami

PRIORYTET I: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Gminy Łobżenica

KIERUNKI DZIAŁANIA:	ZADANIA:
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	1) weryfikacja zasobów oraz stanu zachowania zabytków,
Kształtowanie struktur przestrzennych w oparciu o przesłanki historyczne	2) inwentaryzacja elementów małej architektury, w tym kapliczek przydrożnych oraz Miejsc Pamięci Narodowej; ich odrestaurowanie i zabezpieczenie,
Ochrona i ekspozycja najcenniejszych elementów dziedzictwa krajobrazu kulturowego gminy	3) aktualizacja istniejącej gminnej ewidencji zabytków archeologicznych (bez ogólnego dostępu w obawie przed poszukiwaczami skarbów),
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne	4) podejmowanie działań związanych z likwidacją samowoli budowlanych,
	5) ochrona historycznych układów przestrzennych, w tym dróg, placów, parceli mieszkalnych, ze szczególnych uwzględnieniem historycznego układu urbanistycznego miasta Łobżenica,
	6) ochrona panoram oraz tarasów widokowych krajobrazu kulturowego Gminy Łobżenica,
	7) podejmowanie starań o uzyskanie zewnętrznych środków na rewaloryzację zabytków,
	8) uwzględnianie ochrony zabytków przy planowaniu zadań inwestycyjnych miasta,
	9) oznaczenie wszystkich budynków, wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków, znakiem Konwencji Haskiej (błękitnej tarczy),
	10) współfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków

PRIORYTET II: Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców Gminy Łobżenica

KIERUNKI DZIAŁANIA:	ZADANIA:
Dostęp do informacji o gminnym zasobie dziedzictwa kulturowego	1) propagowanie informacji o najważniejszych zabytkach w lokalnych publikacjach (Panorama Łobżenicy),
Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	2) opracowanie interaktywnej mapy miasta i gminy z naniesioną na nią lokalizacją wszystkich obiektów zabytkowych,
Współpraca z placówkami badawczymi w celu poszerzenia wiedzy o zasobie dziedzictwa kulturowego Gminy Łobżenica	3) oznakowanie miejsc nieczynnych cmentarzy ewangelicko-augsburskich,
	4) wprowadzenie problematyki opieki nad zabytkami i historii regionu do zajęć szkolnych (lekcje historii, wychowawcze),
	5) zorganizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, rowerowych po najciekawszych i najważniejszych historycznych miejscach gminy i przedstawienie obiektów zabytkowych,
	6) organizowanie konkursów szkolnych popularyzujących historię Gminy i jej zabytków,

	7) współpraca z lokalną prasą, Towarzystwem Miłośników Łobżenicy oraz Kurkowym Bractwem Strzeleckim w Łobżenicy oraz innymi organizacjami i instytucjami, które zajmują się dziedzictwem kulturowym, 8) wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego, 9) przeprowadzenie badań archeologicznych i architektonicznych na terenie Gminy Łobżenica. 10) promocja istniejących szlaków kulturowych oraz propagowanie ich tworzenia jako istotnych działań dla promocji regionu, 11) organizowanie wystaw, spotkań na temat historii regionu, dawnego i dzisiejszego krajobrazu kulturowego, 12) propagowanie wśród mieszkańców prowadzenia działalności agroturystycznej połączonej ze zwiedzaniem regionu

PRIORYTET III: Zarządzanie dziedzictwem kulturowym Gminy Łobżenica	
KIERUNKI DZIAŁANIA:	ZADANIA:
Podjęcie działań mających na celu podniesienie atrakcyjności krajobrazu kulturowego gminy na potrzeby edukacyjne, społeczne i turystyczne Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego	1) poprawa dostępności do poszczególnych obiektów zabytkowych poprzez odpowiednie oznakowanie zabytków, dróg i szlaków (rowerowych, pieszych) 2) umieszczanie na obiektach tablic z krótką informacją o zabytku, 3) egzekwowanie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, 4) podejmowanie działań mających na celu utrzymanie w porządku i zabezpieczenie zabytkowych cmentarzy ewangelicko-augsburskich na terenie Gminy Łobżenica, 5) rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni (w tym parków, cmentarzy, obszarów nieczynnych cmentarzy), 6) iluminacja najcenniejszych zabytków Gminy

PRIORYTET IV: Współpraca z instytucjami, stowarzyszeniami, sektorem prywatnym, etc., na rzecz opieki nad zabytkami	
KIERUNKI DZIAŁANIA:	ZADANIA:
Wspólne wykreowanie produktów turystyki regionalnej w oparciu o lokalne dziedzictwo Utrzymywanie aktywnej współpracy w celu upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami i lokalnymi tradycjami	1) współpraca z rządowymi, wojewódzkimi służbami ochrony zabytków oraz innymi instytucjami, 2) określanie warunków współpracy Gminy z właścicielami obiektów zabytkowych, 3) informowanie właścicieli budynków będących obiektami zabytkowymi o przysługujących im prawach i konieczności wypełniania obowiązków oraz o formach dofinansowania remontów itp.,

	4) aktywna działalność stowarzyszeń, LGD, klubów, kół, związków oraz entuzjastów na rzecz rozwoju Gminy wraz z ochroną dziedzictwa kulturowego, 5) wspieranie działalności zespołów ludowych, obrzędowych, kapel i kół gospodyń wiejskich, zastępów OSP, izb regionalnych oraz twórczości artystów ludowych w kultywowaniu tradycji regionalnej, 6) współpraca międzygminna i regionalna w zakresie wspólnego promowania dziedzictwa kulturowego, organizacji imprez kulturalnych, historycznych, plenerowych festynów, szkoleń itp.

9. Instrumentarium realizacji Programu Opieki nad Zabytkami

Podmiotem formułującym Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest samorząd Gminy Łobżenica. Postawę instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa oraz zawarte w nich regulacje. Realizacja Programu odbywać się będzie poprzez działania zmierzające do osiągnięcia zawartych w nim celów.

Plan zakłada współpracę w realizacji przyjętych kierunków działania z jednostkami podległymi samorządowi Gminy, jak również organizacjami pozarządowymi działającymi na jej terenie.

W celu realizacji niniejszego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica wykorzystane zostaną następujące kategorie instrumentów:

- **Instrumenty prawne:**
  - a) ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
  - b) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
  - c) aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- **Instrumenty finansowe:**
  - a) udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i budowlane przy zabytkach,
  - b) korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje
- **Instrumenty koordynacji:**
  - a) studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
  - b) współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi,
  - c) programy ochrony środowiska,
  - d) programy prac konserwatorskich
- **Instrumenty społeczne:**

- a) edukacja z zakresu dziedzictwa kulturowego,
- b) współdziałanie z organizacjami społecznymi
- **Instrumenty kontrolne:**
  - a) aktualizacja i weryfikacja gminnej ewidencji zabytków,
  - b) analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego,
  - c) oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta

10. Zasady oceny realizacji Programu Opieki nad Zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Burmistrz Łobżenicy zobowiązany jest do sporządzania co dwa lata sprawozdania z realizacji gminnego planu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Miejskiej.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami powinien być monitorowany w celu zapewnienia zgodności jego realizacji z przyjętymi celami i kierunkami działań oraz zadaniami.

Podstawowymi czynnościami monitorującymi powinny być:

- przeprowadzanie przynajmniej, co 2 lata lustracji terenowej zabytków znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków, sprawdzanie stanu ich zachowania,
- aktualizacja kart adresowych zabytków w Gminnej Ewidencji Zabytków,
- ocena realizacji programu edukacji i promocji zabytków,
- ocena zaawansowania prac związanych z uporządkowaniem i oznaczeniem tablicami informacyjnymi cmentarzy ewangelicko-augsburskich,
- stan zaawansowania realizacji zadań zawartych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami,
- aktualizacja informacji o obiektach zabytkowych, znajdująca się na stronie internetowej Gminy.

11. Źródła finansowania zadań opieki nad zabytkami

Podstawowym dokumentem regulującym system finansowania opieki nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rozdział 7 ustawy szczegółowo określa zasady finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach.

Niniejszy rozdział ma za zadanie wskazać możliwości finansowania ochrony i opieki nad zabytkami ze źródeł pozabudżetowych Gminy. Samorządy lokalne powinny z własnej

inicjatywy podjąć próbę wygospodarowania w budżecie środków przeznaczonych na ochronę i opiekę nad zabytkami, ponieważ większość zewnętrznych źródeł dofinansowania wymaga zapewnienia wkładu własnego w finansowanych przez nie programach.

Trzeba tutaj zaznaczyć, że główny obowiązek związany z opieką, ochrona oraz finansowanie wszelkich prac konserwatorskich, spoczywa na właścicielach i użytkownikach obiektów zabytkowych.

Źródła krajowe:

- Dotacje Ministra Kultury
- Dotacje Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków
- Dotacje gminne
- Dotacje wojewódzkie i powiatowe
- Dotacje ministra Administracji i Cyfryzacji – fundusz kościelny
- Programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Źródła zagraniczne:

- Źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych
- Źródła pozaunijne – Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG.

Dotacje

Szczegóły dotyczące finansowania prac przy obiektach zabytkowych wpisanych do rejestru, reguluje rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. „W sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków” (Dz. U. z 2014 r. poz. 399).

Osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Dotacja może zostać przyznana na prace w roku, w którym został złożony wniosek, lub na rok następny, bądź też na zasadzie refundacji poniesionych już nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu prac.

Art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, określa szczegółowo wykaz działań, które mogą podlegać dofinansowaniu. Zalicza się do nich:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 15) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt 7-15;
- 16) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Dotacja może być udzielana w wysokości do 50% nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do

rejestr. Dotacja w wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie prac może zostać udzielona jeśli:

1. Zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2. Wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych
3. Stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych.

Dotacje gminne

Zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego na szczeblu gminy.

Rada Miejska w Łobżenicy na mocy uchwały Nr XXII/135/12 z dnia 30 sierpnia 2012 roku, określiła zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Gminy Łobżenica.

Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji – Fundusz Kościelny

Dotacje z funduszu Kościelnego są udzielane wyłącznie na remonty i konserwację zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego, Dz. U. nr 61 poz. 354). Do takich prac należą: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, remonty i wymiana zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej.

12. Wydatki Gminy Łobżenica związane z ochroną zabytków

Na mocy Uchwały Nr XXXIX/246/06 z dnia 26 kwietnia 2006 roku oraz Uchwały Nr XXII/135/12 z dnia 30 sierpnia 2012 roku zostały określone zasady udzielania dotacji z budżetu miasta i gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków położonych na terenie gminy Łobżenica nie stanowiących jej własności.

Rada Miejska w Łobżenicy w latach 2016-2019 podjęła osiem uchwał, na mocy których zostały przyznane dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków. Kwoty wydatkowanych środków z budżetu Gminy Łobżenica na wspomniane dotacje wyniosły:

- 1) w 2016 roku 90 000 zł: 60 000 zł na prace przy kościele św. Szczepana w Łobżenicy i 30 000 zł na prace przy kościele św. Mikołaja w Dźwiersznie Wielkim;
- 2) w 2017 roku 110 000 zł: na prace przy kościele św. Szczepana w Łobżenicy;
- 3) w 2018 roku 90 000 zł: 45 000 tys. na prace przy kościele św. Szczepana w Łobżenicy i 45 000 tys. na prace przy kościele NMP Niepokalanie Poczętej w Górcie Klasztornej.
- 4) W 2019 roku 100 000 zł: 40 000zł na prace przy elewacji prezbiterium kościoła św. Szczepana w Łobżenicy, 30 000 zł na przy ołtarzu bocznym p. w. św. Wawrzyńca w kościele p.w. św. Mikołaja w Dźwiersznie Wielkim i 30 000,00 zł na prace krypty Bazyliki p.w. NMP Niepokalanie Poczętej w Górcie Klasztornej.

Powyższe kwoty przyznane były na mocy następujących uchwał:

- 1) Uchwała Nr XXII/183/16 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 5 września 2016 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace budowlano-konserwatorskie przy więźbie dachowej oraz pokryciu dachu Kościoła p.w. św. Szczepana w Łobżenicy;
- 2) Uchwała Nr XXV/210/16 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 30 listopada 2016 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorsko-remontowe w kościele p. w. Świętego Mikołaja w Dźwiersznie Wielkim;
- 3) Uchwała Nr XXXV/285/17 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 29 września 2017 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace budowlano-konserwatorskie przy więźbie dachowej i pokryciu dachowym kościoła św. Szczepana w Łobżenicy;
- 4) Uchwała Nr XLIII/352/18 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 28 marca 2018 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace budowlano-konserwatorskie przy więźbie dachowej i pokryciu dachowym kościoła p. w. św. Szczepana w Łobżenicy;
- 5) Uchwała Nr XLIII/353/18 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 28 marca 2018 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace restauratorskie krypty kościoła parafialnego p. w. NMP Niepokalanie Poczętej w Górcie Klasztornej;

- 6) Uchwała Nr VIII/71/19 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 31 maja 2019 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace budowlano-konserwatorskie przy elewacji prezbiterium kościoła p.w. św. Szczepana w Łobżenicy;
- 7) Uchwała Nr VIII/72/19 Rady Miejskiej 2 Łobżenicy z dnia 31 maja 2019 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace konserwatorsko-restauratorskie przy ołtarzu bocznym p. w. św. Wawrzyńca w kościele p.w. św. Mikołaja w Dźwiersznie Wielkim;
- 8) Uchwała Nr VIII/73/19 Rady Miejskiej w Łobżenicy z dnia 31 maja 2019 roku w sprawie udzielenia dotacji na prace restauratorskie krypty Bazyliki p.w. NMP Niepokalanie Poczętej w Górze Klasztornej.

Razem na ochronę obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Łobżenica w latach 2016-2019 zostało przeznaczonych łącznie 390 000 złotych.

W 2019 roku przyjęto Sprawozdanie z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica, w którym przeanalizowano realizację poprzedniego Programu oraz przedstawiono wnioski i rekomendacje na przyszłość.

13. Bibliografia

1. Andrzej Mietz, Jan Pakulski, *Łobżenica portret miasta i okolicy*, Toruń, 2014
2. Jan Dubiela, *Łobżenica spacer w czasie*, Łobżenica, 2013
3. Ks. Adam Przyborski, *Krajna. Historia, miejsce, ludzie*, Osiek nad Notecią, 2014
4. Jan Dubiela, Marta Konek, *Łobżenickie zaułki*, Łobżenica, 2011
5. Jowita Kęcińska, *Mały słownik gwary krajeńskiej*, Złotów, 2004
6. *Łobżenickie obrazki*, Łobżenica 2008
7. Marta Konek, Jan Dubiela, *Naturalisko, czyli Łobżenicka Fabryka Tłenu*, Łobżenica, 2010
8. Marta Konek, Jan Dubiela, *Przez lasy i jeziora. Opowieść o miejscach i przyrodzie*, Łobżenica, 2007

Dokumenty użyte do opracowania programu:

1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+
2. Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego

3. Program Opieki Nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2017-2020
4. Strategia Rozwoju Powiatu Pilskiego 2015-2025
5. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łobżenica
6. Plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Łobżenica
7. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Miasta Łobżenica
8. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy lotniskowej w Gródku Krajeńskim – Wieś Dźwierszno Małe
9. Strategia Rozwoju Gminy Łobżenica na lata 2015-2025
10. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Łobżenica na lata 2015-2020
11. Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2016-2019
12. Sprawozdanie z realizacji Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2016-2019

WYKAZ ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH GMINY ŁOBŻENICA

Według schematu:

MIEJSCOWOŚĆ numer stanowiska w miejscowości, obszar AZP/numer stanowiska na obszarze

1. Witrogoszcz Kolonia, stan. 13, ob. AZP 33-31/68
2. Witrogoszcz Kolonia, stan. 26, ob. AZP 33-31/110
3. Witrogoszcz Kolonia stan. 21 ob. AZP 33-31/86
4. Witrogoszcz Kolonia stan. 22 ob. AZP 33-31/87
5. Witrogoszcz Kolonia stan. 23 ob. AZP 33-31/88
6. Witrogoszcz Kolonia stan. 24 ob. AZP 33-31/89
7. Witrogoszcz Kolonia stan. 25 ob. AZP 33-31/97
8. Witrogoszcz Kolonia stan. 11 ob. AZP 33-31/65
9. Dźwierszno Małe stan. 3 ob. AZP 33-31/66
10. Witrogoszcz Kolonia stan. 12 ob. AZP 33-31/67
11. Witrogoszcz Kolonia stan. 19 ob. AZP 33-31/75
12. Dźwierszno Małe stan. 4 ob. AZP 33-31/76
13. Witrogoszcz Kolonia stan. 20 ob. AZP 33-31/77
14. Dźwierszno Małe, stan. 9, ob. AZP 33-31/90
15. Witrogoszcz Kolonia stan. 1 ob. AZP 33-31
16. Witrogoszcz Kolonia stan. 2 ob. AZP 33-31/53
17. Witrogoszcz Kolonia stan. 3 ob. AZP 33-31/54
18. Witrogoszcz Kolonia stan. 4 ob. AZP 33-31/55
19. Witrogoszcz Kolonia stan. 5 ob. AZP 33-31/56
20. Witrogoszcz Kolonia stan. 6 ob. AZP 33-31/60
21. Witrogoszcz Kolonia stan. 7 ob. AZP 33-31/61
22. Witrogoszcz Kolonia stan. 8 ob. AZP 33-31/62
23. Witrogoszcz Kolonia stan. 9 ob. AZP 33-31/63
24. Witrogoszcz Kolonia stan. 10 ob. AZP 33-31/64
25. Witrogoszcz Kolonia stan. 14 ob. AZP 33-31/70
26. Witrogoszcz Kolonia stan. 15 ob. AZP 33-31/71
27. Witrogoszcz Kolonia stan. 16 ob. AZP 33-31/72
28. Witrogoszcz Kolonia stan. 17 ob. AZP 33-31/73
29. Witrogoszcz Kolonia stan. 18 ob. AZP 33-31/74
30. Witrogoszcz Kolonia stan. 27 ob. AZP 33-31/111
31. Dźwierszno Małe stan. 13 ob. AZP 33-31/96
32. Dźwierszno Małe stan. 19 ob. AZP 33-32/2

33. Dźwierszno Małe stan. 20 ob. AZP 33-32/3
34. Dźwierszno Małe stan. 21 ob. AZP 33-32/4
35. Dźwierszno Małe stan. 22 ob. AZP 33-32/5
36. Dźwierszno Małe stan. 30 ob. AZP 33-32/50
37. Dźwierszno Małe stan. 31 ob. AZP 33-32/51
38. Dźwierszno Małe stan. 32 ob. AZP 33-32/52
39. Witrogoszcz stan. 31 ob. AZP 33-31/103
40. Witrogoszcz stan. 32 ob. AZP 33-31/104
41. Witrogoszcz stan. 35 ob. AZP 33-31/108
42. Dźwierszno Małe stan. 10 ob. AZP 33-31/91
43. Dźwierszno Małe stan. 11 ob. AZP 33-31/92
44. Dźwierszno Małe stan. 1 ob. AZP 33-31/93
45. Dźwierszno Małe stan. 2 ob. AZP 33-31/94
46. Dźwierszno Małe stan. 12 ob. AZP 33-31/95
47. Witrogoszcz stan. 1 ob. AZP 33-31/30
48. Witrogoszcz stan. 2 ob. AZP 33-31/31
49. Witrogoszcz stan. 3 ob. AZP 33-31/32
50. Witrogoszcz stan. 4 ob. AZP 33-31/33
51. Witrogoszcz stan. 5 ob. AZP 33-31/34
52. Witrogoszcz stan. 6 ob. AZP 33-31/35
53. Witrogoszcz stan. 7 ob. AZP 33-31/36
54. Witrogoszcz stan. 8 ob. AZP 33-31/37
55. Witrogoszcz stan. 9 ob. AZP 33-31/38
56. Witrogoszcz stan. 10 ob. AZP 33-31/39
57. Witrogoszcz stan. 11 ob. AZP 33-31/40
58. Witrogoszcz stan. 12 ob. AZP 33-31/41
59. Witrogoszcz stan. 13 ob. AZP 33-31/42
60. Witrogoszcz stan. 14 ob. AZP 33-31/43
61. Witrogoszcz stan. 15 ob. AZP 33-31/44
62. Witrogoszcz stan. 16 ob. AZP 33-31/45
63. Witrogoszcz stan. 17 ob. AZP 33-31/46
64. Witrogoszcz stan. 18 ob. AZP 33-31/47
65. Witrogoszcz stan. 19 ob. AZP 33-31/48
66. Witrogoszcz stan. 20 ob. AZP 33-31/49
67. Witrogoszcz stan. 21 ob. AZP 33-31/50
68. Witrogoszcz stan. 22 ob. AZP 33-31/51
69. Witrogoszcz stan. 23 ob. AZP 33-31/57
70. Witrogoszcz stan. 24 ob. AZP 33-31/58
71. Witrogoszcz stan. 25 ob. AZP 33-31/59
72. Witrogoszcz stan. 26 ob. AZP 33-31/69
73. Witrogoszcz stan. 27 ob. AZP 33-31/82
74. Witrogoszcz stan. 28 ob. AZP 33-31/83
75. Witrogoszcz stan. 29 ob. AZP 33-31/84
76. Witrogoszcz stan. 30 ob. AZP 33-31/85

77. Witrogoszcz stan. 34 ob. AZP 33-31/106
78. Witrogoszcz stan. 35 ob. AZP 33-31/107
79. Witrogoszcz stan. 38 ob. AZP 33-31/112
80. Witrogoszcz stan. 41 ob. AZP 33-31/114
81. Witrogoszcz stan. 42 ob. AZP 33-31/115
82. Witrogoszcz stan. 43 ob. AZP 33-31/116
83. Witrogoszcz stan. 44 ob. AZP 33-31/117
84. Dźwierszno Małe stan. 5 ob. AZP 33-31/78
85. Dźwierszno Małe stan. 6 ob. AZP 33-31/79
86. Dźwierszno Małe stan. 7 ob. AZP 33-31/80
87. Dźwierszno Małe stan. 8 ob. AZP 33-31/81
88. Dźwierszno Małe stan. 14 ob. AZP 33-31/98
89. Dźwierszno Małe stan. 15 ob. AZP 33-31/99
90. Dźwierszno Małe stan. 16 ob. AZP 33-31/100
91. Dźwierszno Małe stan. 17 ob. AZP 33-31/101
92. Dźwierszno Małe stan. 18 ob. AZP 33-31/102
93. Dźwierszno Małe stan. 34 ob. AZP 33-31/119
94. Dźwierszno Małe stan. 35 ob. AZP 33-31/120
95. Dźwierszno Małe stan. 36 ob. AZP 33-31/121
96. Dźwierszno Małe stan. 23 ob. AZP 33-32/6
97. Dźwierszno Małe stan. 24 ob. AZP 33-32/7
98. Dźwierszno Małe stan. 25 ob. AZP 33-32/8
99. Dźwierszno Małe stan. 26 ob. AZP 33-32/9
100. Dźwierszno Małe stan. 27 ob. AZP 33-32/10
101. Dźwierszno Małe stan. 28 ob. AZP 33-32/11
102. Dźwierszno Małe stan. 29 ob. AZP 33-32/49
103. Dźwierszno Małe stan. 17 ob. AZP 34-31/89
104. Dźwierszno Wielkie stan. 1 ob. AZP 33-32/1
105. Dźwierszno Wielkie stan. 2 ob. AZP 33-32/12
106. Dźwierszno Wielkie stan. 3 ob. AZP 33-32/13
107. Dźwierszno Wielkie stan. 4 ob. AZP 33-32/14
108. Dźwierszno Wielkie stan. 5 ob. AZP 33-32/15
109. Dźwierszno Wielkie stan. 6 ob. AZP 33-32/16
110. Dźwierszno Wielkie stan. 7 ob. AZP 33-32/17
111. Dźwierszno Wielkie stan. 8 ob. AZP 33-32/18
112. Dźwierszno Wielkie stan. 9 ob. AZP 33-32/19
113. Dźwierszno Wielkie stan. 10 ob. AZP 33-32/20
114. Dźwierszno Wielkie stan. 11 ob. AZP 33-32/21
115. Dźwierszno Wielkie stan. 12 ob. AZP 33-32/22
116. Dźwierszno Wielkie stan. 13 ob. AZP 33-32/23
117. Dźwierszno Wielkie stan. 14 ob. AZP 33-32/24
118. Dźwierszno Wielkie stan. 15 ob. AZP 33-32/25
119. Dźwierszno Wielkie stan. 16 ob. AZP 33-32/26
120. Dźwierszno Wielkie stan. 17 ob. AZP 33-32/27

121. Dźwierszno Wielkie stan. 18 ob. AZP 33-32/28
122. Dźwierszno Wielkie stan. 19 ob. AZP 33-32/29
123. Dźwierszno Wielkie stan. 20 ob. AZP 33-32/30
124. Dźwierszno Wielkie stan. 21 ob. AZP 33-32/31
125. Dźwierszno Wielkie stan. 22 ob. AZP 33-32/32
126. Dźwierszno Wielkie stan. 23 ob. AZP 33-32/33
127. Dźwierszno Wielkie stan. 24 ob. AZP 33-32/34
128. Dźwierszno Wielkie stan. 25 ob. AZP 33-32/35
129. Dźwierszno Wielkie stan. 27 ob. AZP 33-32/37
130. Dźwierszno Wielkie stan. 28 ob. AZP 33-32/38
131. Dźwierszno Wielkie stan. 29 ob. AZP 33-32/39
132. Dźwierszno Wielkie stan. 31 ob. AZP 33-32/41
133. Dźwierszno Wielkie stan. 32 ob. AZP 33-32/42
134. Dźwierszno Wielkie stan. 33 ob. AZP 33-32/43
135. Dźwierszno Wielkie stan. 34 ob. AZP 33-32/44
136. Dźwierszno Wielkie stan. 35 ob. AZP 33-32/45
137. Dźwierszno Wielkie stan. 36 ob. AZP 33-32/46
138. Dźwierszno Wielkie stan. 37 ob. AZP 33-32/47
139. Dźwierszno Wielkie stan. 38 ob. AZP 33-32/48
140. Dźwierszno Wielkie stan. 39 ob. AZP 34-32/1
141. Dźwierszno Wielkie stan. 40 ob. AZP 34-32/2
142. Dźwierszno Wielkie stan. 41 ob. AZP 34-32/3
143. Dźwierszno Wielkie stan. 42 ob. AZP 34-32/4
144. Dźwierszno Wielkie stan. 43 ob. AZP 34-32/5
145. Dźwierszno Wielkie stan. 44 ob. AZP 34-32/6
146. Dźwierszno Wielkie stan. 45 ob. AZP 34-32/7
147. Dźwierszno Wielkie stan. 46 ob. AZP 34-32/8
148. Dźwierszno Wielkie stan. 47 ob. AZP 34-32/9
149. Dźwierszno Wielkie stan. 56 ob. AZP 34-32/60
150. Dźwierszno Wielkie stan. 48 ob. AZP 34-32/10
151. Dźwierszno Wielkie stan. 49 ob. AZP 34-32/11
152. Dźwierszno Wielkie stan. 50 ob. AZP 34-32/12
153. Dźwierszno Wielkie stan. 51 ob. AZP 34-32/13
154. Dźwierszno Wielkie stan. 52 ob. AZP 34-32/14
155. Dźwierszno Wielkie stan. 53 ob. AZP 34-32/15
156. Dźwierszno Wielkie stan. 54 ob. AZP 34-32/16
157. Dźwierszno Wielkie stan. 55 ob. AZP 34-32/17
158. Topola stan. 9 ob. AZP 34-32/41
159. Topola stan. 10 ob. AZP 34-32/42
160. Topola stan. 11 ob. AZP 34-32/43
161. Topola stan. 12 ob. AZP 34-32/44
162. Topola stan. 13 ob. AZP 34-32/45
163. Topola stan. 14 ob. AZP 34-32/46
164. Topola stan. 16 ob. AZP 34-32/48

165. Topola stan. 17 ob. AZP 34-32/49
166. Topola stan. 18 ob. AZP 34-32/50
167. Topola stan. 19 ob. AZP 34-32/51
168. Topola stan. 20 ob. AZP 34-32/52
169. Topola stan. 21 ob. AZP 34-32/53
170. Topola stan. 22 ob. AZP 34-32/54
171. Topola stan. 23 ob. AZP 34-32/55
172. Topola stan. 24 ob. AZP 34-32/56
173. Topola, stan. 25 ob. AZP 34-32/57
174. Topola stan. 26 ob. AZP 34-32/58
175. Topola stan. 27 ob. AZP 34-32/59
176. Izdebki stan. 4 ob. AZP 34-31/76
177. Izdebki stan. 5 ob. AZP 34-31/77
178. Izdebki stan. 6 ob. AZP 34-31/78
179. Izdebki stan. 2 ob. AZP 34-31/73
180. Luchowo stan. 2 ob. AZP 34-31/62
181. Chlebno stan. 1 ob. AZP 34-31/79
182. Chlebno stan. 2 ob. AZP 34-31/80
183. Luchowo stan. 51 ob. AZP 34-31/88
184. Topola stan. 5 ob. AZP 34-32/37
185. Topola stan. 6 ob. AZP 34-32/38
186. Topola stan. 7 ob. AZP 34-32/39
187. Topola stan. 23 ob. AZP 34-32/55
188. Topola stan. 8 ob. AZP 34-32/40
189. Dziegciarnia stan. 1 ob. AZP 34-32/18
190. Dziegciarnia stan. 2 ob. AZP 34-32/19
191. Dziegciarnia stan. 3 ob. AZP 34-32/20
192. Dziegciarnia stan. 5 ob. AZP 34-32/22
193. Dziegciarnia stan. 6 ob. AZP 34-32/23
194. Dziegciarnia stan. 7 ob. AZP 34-32/24
195. Dziegciarnia stan. 8 ob. AZP 34-32/25
196. Dziegciarnia stan. 9 ob. AZP 34-32/26
197. Dziegciarnia stan. 10 ob. AZP 34-32/27
198. Dziegciarnia stan. 11 ob. AZP 34-32/28
199. Topola stan. 2 ob. AZP 34-32/33
200. Topola stan. 1 ob. AZP 34-32/34
201. Topola stan. 3 ob. AZP 34-32/35
202. Topola stan. 4 ob. AZP 34-32/36
203. Dębno stan. 6 ob. AZP 35-32/10
204. Dębno stan. 7 ob. AZP 35-32/11
205. Dziunin stan. 1 ob. AZP 35-32/12
206. Dziunin stan. 2 ob. AZP 35-32/13
207. Dziunin stan. 3 ob. AZP 35-32/14
208. Dębno stan. 4 ob. AZP 35-32/8

- 209. Dębno stan. 5 ob. AZP 35-32/9
- 210. Dębno, stan. 2_ob. AZP 35-32/6
- 211. Dębno, stan. 3, ob. AZP 35-32/7
- 212. Fanianowo stan. 3 ob. AZP 35-32/3
- 213. Fanianowo stan. 4 ob. AZP 35-32/4
- 214. Fanianowo stan. 5 ob. AZP 35-32/5
- 215. Liszkowo stan. 1 ob. AZP 35-31/33
- 216. Liszkowo stan. 2 ob. AZP 35-31/35
- 217. Liszkowo stan. 3 ob. AZP 35-31/36
- 218. Liszkowo stan. 4 ob. AZP 35-31/37
- 219. Liszkowo stan. 5 ob. AZP 35-31/38
- 220. Liszkowo stan. 6 ob. AZP 35-31/39
- 221. Liszkowo stan. 7 ob. AZP 35-31/40
- 222. Liszkowo stan. 8 ob. AZP 35-31/41
- 223. Liszkowo stan. 9 ob. AZP 35-31/42
- 224. Liszkowo stan. 10 ob. AZP 35-31/43
- 225. Liszkowo stan. 11 ob. AZP 35-31/44
- 226. Liszkowo stan. 12 ob. AZP 35-31/45
- 227. Liszkowo stan. 13 ob. AZP 35-31/46
- 228. Liszkowo stan. 15 ob. AZP 35-31/49
- 229. Liszkowo stan. 16 ob. AZP 35-31/50
- 230. Liszkowo stan. 17 ob. AZP 35-31/51
- 231. Liszkowo stan. 19 ob. AZP 35-31/53
- 232. Liszkowo stan. 21 ob. AZP 35-31/55
- 233. Liszkowo stan. 22 ob. AZP 35-31/56
- 234. Liszkowo stan. 31 ob. AZP 35-31/85
- 235. Liszkowo stan. 18 ob. AZP 35-31/52
- 236. Liszkowo stan. 20 ob. AZP 35-31/54
- 237. Liszkowo, stan. 26 ob. AZP 35-31/60
- 238. Liszkowo, stan. 27 ob. AZP 35-31/61
- 239. Liszkowo, stan. 28 ob. AZP 35-31/62
- 240. Liszkowo, stan. 29 ob. AZP 35-31/63
- 241. Liszkowo, stan. 30 ob. AZP 35-31/64
- 242. Trzeboń stan. 7 ob. AZP 35-31/31
- 243. Trzeboń stan. 8 ob. AZP 35-31/32
- 244. Trzeboń stan. 6 ob. AZP 35-31/28
- 245. Luchowo stan. 3 ob. AZP 34-31/26
- 246. Luchowo stan. 4 ob. AZP 34-31/27
- 247. Luchowo stan. 5 ob. AZP 34-31/28
- 248. Luchowo stan. 6 ob. AZP 34-31/29
- 249. Luchowo stan. 7 ob. AZP 34-31/30
- 250. Luchowo stan. 8 ob. AZP 34-31/31
- 251. Luchowo stan. 9 ob. AZP 34-31/32
- 252. Luchowo stan. 11 ob. AZP 34-31/34

- 253. Luchowo stan. 12 ob. AZP 34-31/35
- 254. Luchowo stan. 13 ob. AZP 34-31/36
- 255. Luchowo stan. 14 ob. AZP 34-31/37
- 256. Luchowo stan. 15 ob. AZP 34-31/38
- 257. Luchowo stan. 16 ob. AZP 34-31/39
- 258. Luchowo stan. 17 ob. AZP 34-31/40
- 259. Luchowo stan. 18 ob. AZP 34-31/41
- 260. Luchowo stan. 19 ob. AZP 34-31/42
- 261. Luchowo stan. 20 ob. AZP 34-31/43
- 262. Luchowo stan. 26 ob. AZP 34-31/49
- 263. Luchowo stan. 27 ob. AZP 34-31/50
- 264. Luchowo stan. 30 ob. AZP 34-31/53
- 265. Luchowo stan. 31 ob. AZP 34-31/54
- 266. Luchowo stan. 32 ob. AZP 34-31/55
- 267. Luchowo stan. 33 ob. AZP 34-31/56
- 268. Luchowo stan. 34 ob. AZP 34-31/57
- 269. Luchowo stan. 35 ob. AZP 34-31/58
- 270. Luchowo stan. 36 ob. AZP 34-31/59
- 271. Luchowo stan. 37 ob. AZP 34-31/60
- 272. Luchowo stan. 40 ob. AZP 34-31/64
- 273. Luchowo stan. 41 ob. AZP 34-31/65
- 274. Luchowo stan. 42 ob. AZP 34-31/67
- 275. Luchowo stan. 43 ob. AZP 34-31/68
- 276. Luchowo stan. 44 ob. AZP 34-31/69
- 277. Luchowo stan. 45 ob. AZP 34-31/70
- 278. Luchowo stan. 46 ob. AZP 34-31/71
- 279. Luchowo stan. 47 ob. AZP 34-31/72
- 280. Luchowo stan. 48 ob. AZP 34-31/85
- 281. Luchowo stan. 49ob. AZP 34-31/86
- 282. Luchowo stan. 50 ob. AZP 34-31/87
- 283. Luchowo, stan. 54 ob. AZP 34-31/96
- 284. Luchowo, stan. 55 ob. AZP 34-31/97
- 285. Kościerzyn Mały stan. 7 ob. AZP 35-31/6
- 286. Kościerzyn Mały stan. 8 ob. AZP 35-31/7
- 287. Kościerzyn Mały stan. 21 ob. AZP 35-31/20
- 288. Trzeboń stan. 2 ob. AZP 35-31/23
- 289. Trzeboń, stan. 16 ob. AZP 35-31/97
- 290. Kościerzyn Mały stan. 2 ob. AZP 35-31/1
- 291. Kościerzyn Mały stan. 9 ob. AZP 35-31/8
- 292. Kościerzyn Mały stan. 10 ob. AZP 35-31/9
- 293. Kościerzyn Mały stan. 11 ob. AZP 35-31/10
- 294. Kościerzyn Mały stan. 12 ob. AZP 35-31/11
- 295. Kościerzyn Mały stan. 13 ob. AZP 35-31/12
- 296. Kościerzyn Mały stan. 14 ob. AZP 35-31/13

297. Kościerzyn Mały stan. 15 ob. AZP 35-31/14
298. Kościerzyn Mały stan. 16 ob. AZP 35-31/15
299. Kościerzyn Mały stan. 17 ob. AZP 35-31/16
300. Kościerzyn Mały stan. 18 ob. AZP 35-31/17
301. Kościerzyn Mały stan. 19 ob. AZP 35-31/18
302. Kościerzyn Mały stan. 20 ob. AZP 35-31/19
303. Kościerzyn Mały stan. 1 ob. AZP 35-31/21
304. Kościerzyn Mały stan. 22 ob. AZP 35-31/22
305. Kościerzyn Mały stan. 24 ob. AZP 35-31/91
306. Kościerzyn Mały stan. 25 ob. AZP 35-31/92
307. Kościerzyn Mały stan. 26 ob. AZP 35-31/93
308. Kościerzyn Mały stan. 27 ob. AZP 35-31/94
309. Kościerzyn Mały, stan. 28 ob. AZP 35-31/95
310. Szczerbin stan. 13 ob. AZP 35-30/147
311. Szczerbin stan. 8 ob. AZP 35-30/88
312. Szczerbin stan. 9 ob. AZP 35-30/89
313. Szczerbin stan. 14 ob. AZP 35-30/148
314. Szczerbin stan. 15 ob. AZP 35-30/149
315. Rataje stan. 14 ob. AZP 35-30/150
316. Rataje stan. 15 ob. AZP 35-30/151
317. Łobżenica stan. 16 ob. AZP 34-31/23
318. Kościerzyn Mały stan. 23 ob. AZP 34-31/24
319. Kościerzyn Mały stan. 24 ob. AZP 34-31/25
320. Luchowo stan. 10 ob. AZP 34-31/33
321. Łobżenica stan. 19 ob. AZP 34-31/82
322. Łobżenica stan. 20 ob. AZP 34-31/84
323. Trzeboń stan. 12 ob. AZP 34-31/90
324. Trzeboń stan. 15 ob. AZP 34-31/92
325. Łobżenica stan. 21 ob. AZP 34-31/93
326. Rataje stan. 12 ob. AZP 35-30/144
327. Rataje stan. 13 ob. AZP 35-30/145
328. Łobżenica, stan. 18ob. AZP 34-31/91
329. Łobżenica, stan. 17 ob. AZP 35-31/86
330. Łobżenica stan. 8 ob. AZP 34-31/8
331. Łobżenica stan. 9 ob. AZP 34-31/9
332. Łobżenica stan. 10 ob. AZP 34-31/10
333. Łobżenica stan. 11 ob. AZP 34-31/11
334. Łobżenica stan. 13 ob. AZP 34-31/13
335. Łobżenica stan. 14 ob. AZP 34-31/14
336. Łobżenica stan. 15 ob. AZP 34-31/15
337. Wiktorówko stan. 31 ob. AZP 34-31/1
338. Wiktorówko stan. 32 ob. AZP 34-31/2
339. Wiktorówko stan. 33 ob. AZP 34-31/3
340. Wiktorówko stan. 34 ob. AZP 34-31/4

- 341. Rataje stan. 8 ob. AZP 34-31/5
- 342. Rataje stan. 9 ob. AZP 34-31/6
- 343. Rataje stan. 10 ob. AZP 34-31/7
- 344. Wiktorówko stan. 4 ob. AZP 34-30/83
- 345. Wiktorówko stan. 5 ob. AZP 34-30/84
- 346. Wiktorówko stan. 6 ob. AZP 34-30/85
- 347. Piesna stan. 40 ob. AZP 34-30/194
- 348. Wiktorówko stan. 43 ob. AZP 34-30/197
- 349. Wiktorówko stan. 44 ob. AZP 34-30/198
- 350. Wiktorówko stan. 45 ob. AZP 34-30/199
- 351. Wiktorówko stan. 48 ob. AZP 34-30/202
- 352. Wiktorówko, stan. 7 ob. AZP 34-30/86
- 353. Rataje, stan. 11 ob. AZP 34-30/227
- 354. Rataje, stan. 11 ob. AZP 34-30/156
- 355. Piesna, stan. 41 ob. AZP 34-30/195
- 356. Wiktorówko, stan. 42 ob. AZP 34-30/196
- 357. Wiktorówko, stan. 46 ob. AZP 34-30/200
- 358. Wiktorówko, stan. 47 ob. AZP 34-30/201
- 359. Rataje stan. 3 ob. AZP 34-30/112
- 360. Rataje stan. 4 ob. AZP 34-30/113
- 361. Rataje stan. 5 ob. AZP 34-30/114
- 362. Rataje stan. 6 ob. AZP 34-30/115
- 363. Rataje stan. 7 ob. AZP 34-30/116
- 364. Rataje stan. 14 ob. AZP 34-30/205
- 365. Rataje stan. 15 ob. AZP 34-30/206
- 366. Wiktorówko stan. 9 ob. AZP 34-30/90
- 367. Wiktorówko stan. 10 ob. AZP 34-30/91
- 368. Wiktorówko stan. 11 ob. AZP 34-30/92
- 369. Wiktorówko stan. 12 ob. AZP 34-30/93
- 370. Wiktorówko stan. 13 ob. AZP 34-30/94
- 371. Wiktorówko stan. 14 ob. AZP 34-30/95
- 372. Wiktorówko stan. 15 ob. AZP 34-30/96
- 373. Wiktorówko stan. 16 ob. AZP 34-30/97
- 374. Wiktorówko stan. 17 ob. AZP 34-30/98
- 375. Wiktorówko stan. 18 ob. AZP 34-30/99
- 376. Wiktorówko stan. 19 ob. AZP 34-30/100
- 377. Wiktorówko stan. 20 ob. AZP 34-30/101
- 378. Wiktorówko stan. 21 ob. AZP 34-30/102
- 379. Wiktorówko stan. 25 ob. AZP 34-30/106
- 380. Wiktorówko stan. 26 ob. AZP 34-30/107
- 381. Wiktorówko stan. 27 ob. AZP 34-30/108
- 382. Wiktorówko stan. 28 ob. AZP 34-30/109
- 383. Wiktorówko stan. 29 ob. AZP 34-30/110
- 384. Wiktorówko stan. 49 ob. AZP 34-30/203

- 385. Wiktorówko stan. 50 ob. AZP 34-30/204
- 386. Wiktorówko stan. 51 ob. AZP 34-30/207
- 387. Wiktorówko stan. 52 ob. AZP 34-30/208
- 388. Wiktorówko stan. 53 ob. AZP 34-30/209
- 389. Wiktorówko stan. 54 ob. AZP 34-30/210
- 390. Wiktorówko stan. 55 ob. AZP 34-30/211
- 391. Wiktorówko stan. 57 ob. AZP 34-30/213
- 392. Wiktorówko stan. 60 ob. AZP 34-30/216
- 393. Wiktorówko stan. 62 ob. AZP 34-30/218
- 394. Wiktorówko stan. 63 ob. AZP 34-30/219
- 395. Wiktorówko stan. 64 ob. AZP 34-30/220
- 396. Wiktorówko, stan. 38 ob. AZP 34-30/157
- 397. Wiktorówko, stan. 40 ob. AZP 34-30/163
- 398. Wiktorówko stan. 35 ob. AZP 35-30/78
- 399. Wiktorówko stan. 36 ob. AZP 35-30/79
- 400. Wiktorówko stan. 37 ob. AZP 35-30/80
- 401. Szczербin stan. 1 ob. AZP 35-30/81
- 402. Szczербin stan. 2 ob. AZP 35-30/82
- 403. Szczербin stan. 3 ob. AZP 35-30/83
- 404. Szczербin stan. 4 ob. AZP 35-30/84
- 405. Kruszki stan. 1 ob. AZP 35-30/26
- 406. Kruszki stan. 2 ob. AZP 35-30/27
- 407. Kruszki stan. 3 ob. AZP 35-30/28
- 408. Kruszki stan. 4 ob. AZP 35-30/29
- 409. Kruszki stan. 5 ob. AZP 35-30/30
- 410. Kruszki stan. 6 ob. AZP 35-30/31
- 411. Kruszki stan. 7 ob. AZP 35-30/32
- 412. Kruszki stan. 8 ob. AZP 35-30/33
- 413. Kruszki stan. 9 ob. AZP 35-30/34
- 414. Kruszki stan. 10 ob. AZP 35-30/35
- 415. Kruszki stan. 11 ob. AZP 35-30/36
- 416. Kruszki stan. 12 ob. AZP 35-30/37
- 417. Kruszki stan. 13 ob. AZP 35-30/38
- 418. Kruszki stan. 14 ob. AZP 35-30/39
- 419. Kruszki stan. 15 ob. AZP 35-30/40
- 420. Kruszki stan. 16 ob. AZP 35-30/41
- 421. Kruszki stan. 17 ob. AZP 35-30/42
- 422. Kruszki stan. 31 ob. AZP 35-30/56
- 423. Kruszki stan. 32 ob. AZP 35-30/57
- 424. Kruszki stan. 33 ob. AZP 35-30/58
- 425. Kruszki stan. 34 ob. AZP 35-30/59
- 426. Kruszki stan. 35 ob. AZP 35-30/60
- 427. Kruszki stan. 36 ob. AZP 35-30/61
- 428. Kruszki stan. 37 ob. AZP 35-30/62

- 429. Kruszek stan. 38 ob. AZP 35-30/63
- 430. Kruszek stan. 39 ob. AZP 35-30/64
- 431. Kruszek stan. 40 ob. AZP 35-30/65
- 432. Kruszek stan. 41 ob. AZP 35-30/66
- 433. Kruszek stan. 42 ob. AZP 35-30/67
- 434. Kruszek stan. 43 ob. AZP 35-30/68
- 435. Kruszek stan. 44 ob. AZP 35-30/69
- 436. Kruszek stan. 56 ob. AZP 35-30/157
- 437. Kruszek stan. 19 ob. AZP 35-30/44
- 438. Kruszek stan. 20 ob. AZP 35-30/45
- 439. Kruszek stan. 21 ob. AZP 35-30/46
- 440. Kruszek stan. 22 ob. AZP 35-30/47
- 441. Kruszek stan. 23 ob. AZP 35-30/48
- 442. Kruszek stan. 24 ob. AZP 35-30/49
- 443. Kruszek stan. 25 ob. AZP 35-30/50
- 444. Kruszek stan. 26 ob. AZP 35-30/51
- 445. Kruszek stan. 27 ob. AZP 35-30/52
- 446. Kruszek stan. 28 ob. AZP 35-30/53
- 447. Kruszek stan. 29 ob. AZP 35-30/54
- 448. Kruszek stan. 30 ob. AZP 35-30/55
- 449. Kruszek stan. 49 ob. AZP 35-30/74
- 450. Kruszek stan. 50 ob. AZP 35-30/75
- 451. Kruszek stan. 51 ob. AZP 35-30/76
- 452. Kruszek stan. 52 ob. AZP 35-30/77
- 453. Kruszek stan. 57 ob. AZP 35-30/159
- 454. Kruszek stan. 58 ob. AZP 35-30/160
- 455. Kruszek, stan. 59 ob. AZP 35-30/161
- 456. Kunowo stan. 40 ob. AZP 35-30/163
- 457. Kunowo stan. 41 ob. AZP 35-30/164
- 458. Wiktorówko, stan. 30 ob. AZP 34-30/111
- 459. Kunowo stan. 33 ob. AZP 35-30/20
- 460. Kunowo stan. 34 ob. AZP 35-30/21
- 461. Kunowo stan. 35 ob. AZP 35-30/22
- 462. Kunowo stan. 36 ob. AZP 35-30/23
- 463. Kunowo stan. 37 ob. AZP 35-30/24
- 464. Kunowo stan. 38 ob. AZP 35-30/25
- 465. Kunowo stan. 39 ob. AZP 35-30/162
- 466. Kunowo stan. 2 ob. AZP 34-30/117
- 467. Kunowo stan. 3 ob. AZP 34-30/118
- 468. Kunowo stan. 4 ob. AZP 34-30/119
- 469. Kunowo stan. 5 ob. AZP 34-30/120
- 470. Kunowo stan. 6 ob. AZP 34-30/121
- 471. Kunowo stan. 7 ob. AZP 34-30/122
- 472. Kunowo stan. 8 ob. AZP 34-30/123

- 473. Kunowo stan. 9 ob. AZP 34-30/124
- 474. Kunowo stan. 10 ob. AZP 34-30/125
- 475. Kunowo stan. 11 ob. AZP 34-30/126
- 476. Kunowo stan. 12 ob. AZP 34-30/127
- 477. Kunowo stan. 14 ob. AZP 34-30/129
- 478. Kunowo stan. 15 ob. AZP 34-30/130
- 479. Kunowo stan. 16 ob. AZP 34-30/131
- 480. Kunowo stan. 17 ob. AZP 34-30/132
- 481. Kunowo stan. 18 ob. AZP 34-30/133
- 482. Kunowo stan. 19 ob. AZP 34-30/134
- 483. Kunowo stan. 20 ob. AZP 34-30/135
- 484. Kunowo stan. 21 ob. AZP 34-30/136
- 485. Kunowo stan. 22 ob. AZP 34-30/137
- 486. Kunowo stan. 23 ob. AZP 34-30/138
- 487. Kunowo stan. 24 ob. AZP 34-30/139
- 488. Kunowo stan. 25 ob. AZP 34-30/140
- 489. Kunowo stan. 26 ob. AZP 34-30/141
- 490. Kunowo stan. 27 ob. AZP 34-30/142
- 491. Kunowo stan. 28 ob. AZP 34-30/143
- 492. Kunowo stan. 29 ob. AZP 34-30/144
- 493. Kunowo stan. 30 ob. AZP 34-30/145
- 494. Kunowo stan. 31 ob. AZP 34-30/146
- 495. Kunowo stan. 32 ob. AZP 34-30/147
- 496. Kunowo, stan. 41 ob. AZP 34-30/165
- 497. Kunowo, stan. 42 ob. AZP 34-30/166
- 498. Kunowo, stan. 43 ob. AZP 34-30/167
- 499. Wiktorówko stan. 59 ob. AZP 34-30/215
- 500. Kunowo stan. 45 ob. AZP 34-30/221
- 501. Kunowo stan. 46 ob. AZP 34-30/222
- 502. Kunowo stan. 47 ob. AZP 34-30/223
- 503. Walentynowo stan. 4 ob. AZP 34-30/63
- 504. Walentynowo stan. 5 ob. AZP 34-30/64
- 505. Walentynowo stan. 11 ob. AZP 34-30/187
- 506. Walentynowo stan. 12 ob. AZP 34-30/188
- 507. Wiktorówko stan. 8 ob. AZP 34-30/87
- 508. Piesna stan. 15 ob. AZP 34-30/67
- 509. Piesna stan. 16 ob. AZP 34-30/68
- 510. Piesna stan. 17 ob. AZP 34-30/69
- 511. Piesna stan. 18 ob. AZP 34-30/70
- 512. Piesna stan. 19 ob. AZP 34-30/71
- 513. Piesna stan. 20 ob. AZP 34-30/72
- 514. Piesna stan. 21 ob. AZP 34-30/73
- 515. Piesna stan. 22 ob. AZP 34-30/74
- 516. Piesna stan. 26 ob. AZP 34-30/78

- 517. Piesna stan. 27 ob. AZP 34-30/79
- 518. Piesna stan. 28 ob. AZP 34-30/80
- 519. Piesna stan. 29 ob. AZP 34-30/81
- 520. Piesna stan. 30 ob. AZP 34-30/82
- 521. Piesna stan. 35 ob. AZP 34-30/189
- 522. Piesna stan. 36 ob. AZP 34-30/190
- 523. Piesna stan. 37 ob. AZP 34-30/191
- 524. Piesna stan. 38 ob. AZP 34-30/192
- 525. Piesna stan. 39 ob. AZP 34-30/193
- 526. Piesna, stan. 31 ob. AZP 34-30/168
- 527. Walentynowo stan. 7 ob. AZP 34-30/66
- 528. Piesna stan. 42 ob. AZP 34-30/230
- 529. Piesna stan. 23 ob. AZP 34-30/75
- 530. Piesna stan. 24 ob. AZP 34-30/76
- 531. Piesna, stan. 25 ob. AZP 34-30/77
- 532. Piesna stan. 4 ob. AZP 33-30/68
- 533. Piesna stan. 3 ob. AZP 33-30/69
- 534. Piesna stan. 5 ob. AZP 33-30/70
- 535. Piesna stan. 6 ob. AZP 33-30/71
- 536. Piesna stan. 7 ob. AZP 33-30/72
- 537. Piesna stan. 8 ob. AZP 33-30/73
- 538. Piesna stan. 9 ob. AZP 33-30/74
- 539. Piesna stan. 10 ob. AZP 33-30/75
- 540. Piesna stan. 11 ob. AZP 33-30/76
- 541. Piesna stan. 12 ob. AZP 33-30/77
- 542. Piesna stan. 13 ob. AZP 33-30/78
- 543. Piesna stan. 14 ob. AZP 33-30/79
- 544. Piesna stan. 1 ob. AZP 33-30/80
- 545. Piesna stan. 2 ob. AZP 33-30/81
- 546. Walentynowo stan. 1 ob. AZP 33-30/82
- 547. Walentynowo stan. 2 ob. AZP 33-30/83
- 548. Walentynowo stan. 3 ob. AZP 33-30/84
- 549. Walentynowo, stan. 13 ob. AZP 33-30/137
- 550. Łobżenica, stan. 6 ob. AZP 34-31/16
- 551. Łobżenica, stan. 7 ob. AZP 34-31/17
- 552. Łobżenica, stan. 17ob. AZP 34-31/81
- 553. Łobżenica, stan. 5 ob. AZP 34-31/18
- 554. Łobżenica, stan. 24 ob. AZP 34-31/98
- 555. Witrogoszcz, stan. 33 ob. AZP 33-31/105
- 556. Dźwierszno Małe, stan. 33 ob. AZP 33-31/11
- 557. Witrogoszcz, stan. 40 ob. AZP 33-31/113
- 558. Witrogoszcz, stan. 39 ob. AZP 34-31/83
- 559. Izdebki, stan. 3 ob. AZP 34-31/74
- 560. Topola, stan. 15 ob. AZP 34-32/47

- 561. Dziegciarnia, stan. 4 ob. AZP 34-32/21
- 562. Dziegciarnia, stan. 12 ob. AZP 34-32/29
- 563. Dziegciarnia, stan. 13 ob. AZP 34-32/30
- 564. Dziegciarnia, stan. 14 ob. AZP 34-32/31
- 565. Dziunin, stan. 4 ob. AZP 35-32/15
- 566. Dębno, stan. 1 ob. AZP 34-32/32
- 567. Fanianowo, stan. 1 ob. AZP 35-32/1
- 568. Fanianowo, stan. 2 ob. AZP 35-32/2
- 569. Liszkowo, stan. 14 ob. AZP 35-31/48
- 570. Liszkowo, stan. 23 ob. AZP 35-31/57
- 571. Liszkowo, stan. 34 ob. AZP 35-31/65
- 572. Liszkowo, stan. 24 ob. AZP 35-31/58
- 573. Liszkowo, stan. 25 ob. AZP 35-31/59
- 574. Trzeboń, stan. 17 ob. AZP 35-31/27
- 575. Trzeboń, stan. 5 ob. AZP 35-31/26
- 576. Trzeboń, stan. 4 ob. AZP 35-31/25
- 577. Trzeboń, stan. 13 ob. AZP 35-31/90
- 578. Trzeboń, stan. 14 ob. AZP 35-31/96
- 579. Trzeboń, stan. 3 ob. AZP 35-31/24
- 580. Luchowo, stan. 39 ob. AZP 34-31/63
- 581. Luchowo, stan. 38 ob. AZP 34-31/61
- 582. Luchowo, stan. 28 ob. AZP 34-31/51
- 583. Luchowo, stan. 29 ob. AZP 34-31/52
- 584. Luchowo, stan. 25 ob. AZP 34-31/48
- 585. Luchowo, stan. 24 ob. AZP 34-31/47
- 586. Luchowo, stan. 23 ob. AZP 34-31/46
- 587. Luchowo, stan. 22 ob. AZP 34-31/45
- 588. Luchowo stan. 21 ob. AZP 34-31/44
- 589. Walentynowo, stan. 10 ob. AZP 34-30/186
- 590. Walentynowo, stan. 6 ob. AZP 34-30/65
- 591. Piesna, stan. 33 ob. AZP 34-30/170
- 592. Piesna, stan. 32 ob. AZP 34-30/169
- 593. Walentynowo, stan. 8 ob. AZP 34-30/162
- 594. Wiktorówko, stan. 39 ob. AZP 34-30/158
- 595. Wiktorówko,, stan. 41 ob. AZP 34-30/164
- 596. Wiktorówko, stan. 22 ob. AZP 34-30/103
- 597. Wiktorówko, stan. 56 ob. AZP 34-30/212
- 598. Wiktorówko, stan. 24 ob. AZP 34-30/105
- 599. Kunowo, stan. 13 ob. AZP 34-30/128
- 600. Wiktorówko,, stan. 23 ob. AZP 34-30/104
- 601. Wiktorówko, stan. 61 ob. AZP 34-30/217
- 602. Szczebin, stan. 7 ob. AZP 35-30/87
- 603. Rataje, stan. 1 ob. AZP 34-30/171
- 604. Rataje, stan. 2 ob. AZP 34-30/172

- 605. Łobżenica, stan. 12 ob. AZP 34-31/12
- 606. Luchowo, stan. 52 ob. AZP 34-31/94
- 607. Łobżenica, stan. 23 ob. AZP 34-31/95
- 608. Kościerzyn Mały, stan. 6 ob. AZP 35-31/5
- 609. Kościerzyn Mały, stan. 5 ob. AZP 35-31/4
- 610. Kościerzyn Mały, stan. 4 ob. AZP 35-31/3
- 611. Kościerzyn Mały, stan. 3 ob. AZP 35-31/2
- 612. Kruszki, stan.48 ob. AZP 35-30/73
- 613. Kruszki, stan.18 ob. AZP 35-30/43
- 614. Kruszki, stan.45 ob. AZP 35-30/70
- 615. Kruszki, stan.47 ob. AZP 35-30/72
- 616. Kruszki, stan.46 ob. AZP 35-30/71
- 617. Szczербin, stan. 11 ob. AZP 35-30/91
- 618. Szczербin, stan. 10 ob. AZP 35-30/90
- 619. Szczербin, stan. 6 ob. AZP 35-30/86
- 620. Szczербin, stan. 5 ob. AZP 35-30/85

Uzasadnienie
do Uchwały nr XIX/180/20
z dnia 29 czerwca 2020 r.

w sprawie przyjęcia gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2020-2023

Gmina zgodnie z Ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713) w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 7 ust. 1 pkt. 9). Obowiązek sporządzenia przez Burmistrza gminnego Programu Opieki nad Zabytkami wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282). Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu pismem z dnia 09. 10. 2020 roku, znak WWKZ.5120.5112.2.2020, pozytywnie zaopiniował Program Opieki nad Zabytkami Gminy Łobżenica na lata 2020-2023.